Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 15 (1259) ГОД XXV БЕЛАСТОК, 13 КРАСАВІКА 1980 г. ЦАНА 1 ЗЛ.

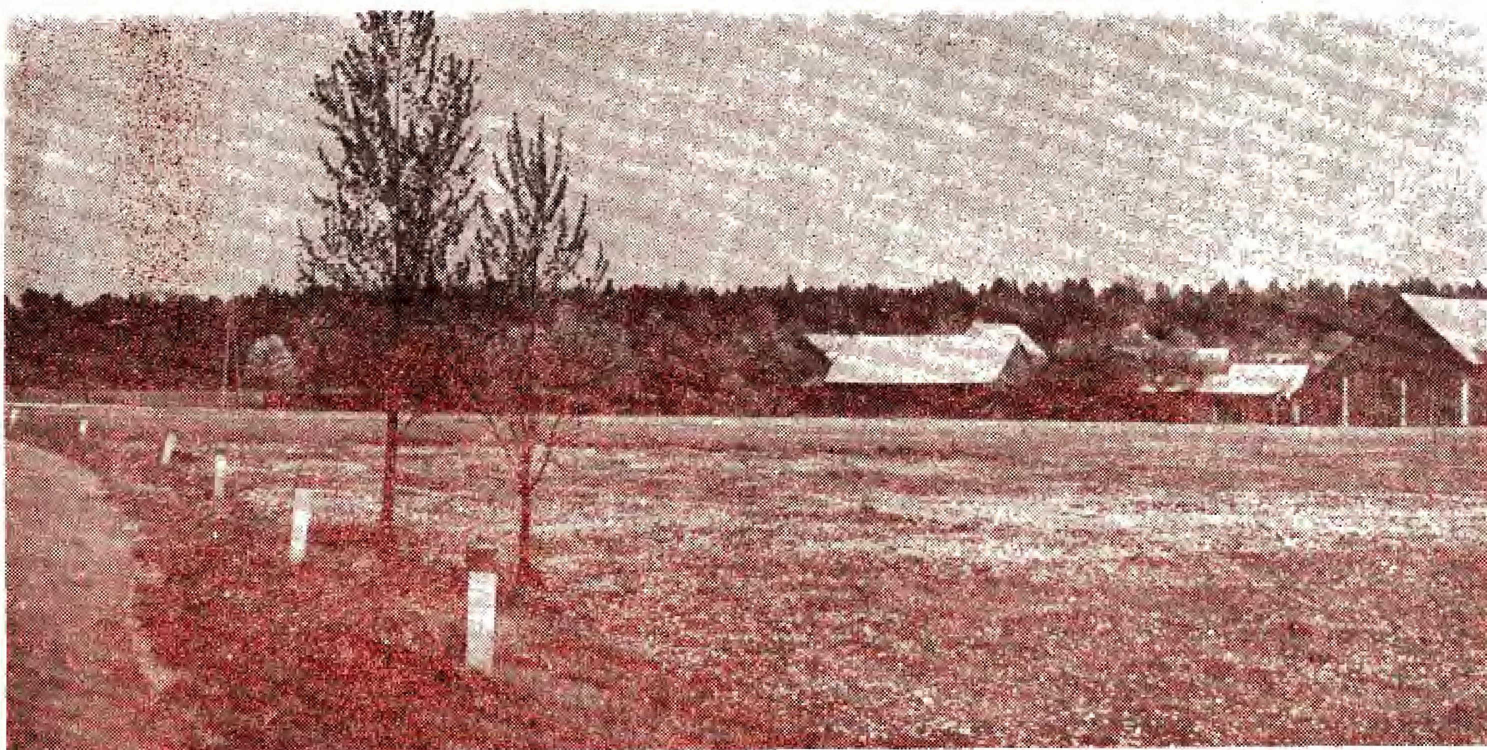

Гектар травы дае больш актыўных кармавых адзінак, чым гектар аўса.

ВЯСНА-80

Ужо вясна. Першая вясна пасля VIII З'езду Польскай аб'яднанай рабочай партыі. Для нашых сялян настаў час ажыццяўлення з'ездаўскіх пастаноў.

„Галоўнай задачай сельскай гаспадаркі, — чытаем у гэтых пастановах, — а таксама ўсіх іншых галін нашай гаспадаркі, якія супрацоўнічаюць з вёскай, становіцца шматзначнае павышэнне ўласных краёвых запасаў кармоў, ад якіх залежыць далейшае развіццё жывёлагадоўлі...“

I крыху далей:

„Трэба выкарыстаць усе магчымасці павелічэння жывёлагадоўлі, перш за ўсё шляхам павышэння прадуктыўнасці і далейшага колькаснага прыросту кароў, свіней і авечак, базіруючыся галоўным чынам на развіцці прадукцыі ўласных кармоў“.

Значыць, перш за ўсё ўласны корм. Гэтага ад сялян патрабуе партыя, гэта неабходна з пункту гледжання іх уласных патрэб. Не таму, што так захацелася камусьці ў дзяржаўным кіраўніцтве. А таму, што **гэта ключ для развязкі такой важнай праблемы ў жыцці народа, як забеспячэнне яго мясам і іншымі харчамі.** Наша краіна можа і павінна сама сябе пракарміць. Задорага каштаваў нам і каштуе імпарт збожжа і кармоў. **На працягу мінулага дзесяцігоддзя дзяржава прызначыла на гэта**

ЗА 8 МІЛЬЯРДАЎ ДОЛАРАЎ

амаль 8 мільярдаў долараў. Вось за што нам трэба змагацца! Трэба нам змагацца за тое, каб да неабходнага мінімума абмежаваць гэтыя выдаткі, бо цэны на міжнародных рынках на прадуктовыя тавары безупынку растуць.

Якія канкрэтныя задачы вынікаюць з гэтага для нашых сялян?

Што яны перш за ўсё маюць зрабіць ужо зараз у сваёй гаспадарцы, каб павысіць ураджай?

З гэтымі пытаннямі звярнуўся я да сельскагаспадарчай адміністрацыі Ваяводскага ўпраўлення ў Беластоку. Інжынер **Баляслава Флёрчыкоўская** таксама адзначае, што **найважнейшай задачай нашых сялян з'яўляецца прадукцыя кармоў.**

— Дзеля гэтага, — гаворыць яна, — мы прыстасавалі структуру асенніх і вясенніх пасеваў. Як маглі, так заахвочвалі сялян, каб яны як мага найбольш поля адвялі пад збожжа. Удалося нам дабіцца таго, што пад збожжавымі культурамі знаходзіцца зараз у Беластоцкім ваяводстве ад 62 да 63 працэнтаў агульнай пасяўной плошчы.

— Ці гэта ўжо крайняя, аптымістычная мяжа нашых магчымасцей? — пытаю яе.

— Так. Гэта максімальная плошча, якую сяляне могуць у нас прызнаць на вырошчванне збожжавых, бо нельга забываць нам, што вельмі важным кампанентам кармоў з'яўляецца ў нас буль-

(Працяг на стар. 4)

КРАЯЗНАЎЧЫ СЛОЎНІК

Вароніч

Да гэтага матачніка лясной красы і фальклору ўсяго рукой падаць. Перад Копнай Гарою (у 26 кіламетрах па шашы з Беластока ў Крынкі) паварочваеце налева і ў якім кіламетры ці паўтара перад вамі гэтая ні то маленькая вёсачка, ні то хутарок. Які быў яго пачатак — сёння згадаць цяжка, затое з дакументаў вядома, што ў палове XVI стагоддзя Крынкаўская пушча дзялілася на 21 „оступаў“ і адзін з іх называўся Вароніч. Ужо тады, магчыма, тут былі пасаджаны „гаеўнік“ на двух валоках „сырога кораню“, бо і цяпер у Варонічы лічыцца 2 „участкі“ (36 дзесяцін) зямлі. З тутэйшай „радаслоўнай“ відаць, што цэлыя стагоддзі зямля гэтая была непадзельная, а ў другой палове XIX стагоддзя яна належала да маёнтку Слойка. Толькі пасля рэформы 1861 г. перайшла ва ўладанне нейкага Мацея Руткоўскага. Ён першы падзяліў яе паміж сынам і зяцем Вільчынскім. I так, „фамілійнае“ дрэва не надта разгалінаванае, але яно моцна зраслося з навакольным лесам і яшчэ больш трывала — з рэчкамі.

Вінцэнт Вільчынскі ў Варонічы любіць успомніць колішняе.

Тут злучаюцца два лясныя ручаі Ланка з Вароняй у рэчку Варанічанку, што кіламетрам далей упадае ў Сакалду. У месцы, дзе плынь Варанічанкі прабіваецца паміж двума пагоркамі, здаўна была моцная грэбля, якая затрымоўвала ваду ў абшырным Возеры. Гэтай энергіяй калісьці карысталіся рудня і гамэрня. Балотную руду здабывалі ў даліне Сакалды і яе прытокаў, таксама „нешта капалі“ ў горцы Здрае, а вугаль выпальвалі ў навакольных лясах. Побач стаяў вадзяны млын, меў ён камяні, пастаўленыя „на шторц“ і таму, быццам, выходзіла з-пад іх не „спаленая“ белая разоўка і сітная. Пры млыне працаваў, праўдападобна, фолюш. Словам, быў тут своеасаблівы прамысловы цэнтр. Легенда кажа, што рабочыя збунтаваліся супраць мізэрнай платы за цяжкую працу і ўсё „падчыстую“ спалілі. На месцы рудні і гамэрні яшчэ

(Працяг на стар. 4)

ТОЛЬКІ АДНО ПЫТАННЕ

Мы звярнуліся да начальнікаў гарадоў і гмінаў Беластоцкага ваяводства з пытаннем:

— Што вы лічыце за найважнейшае грамадска-гаспадарчае дасягненне ў гміне ў мінулым годзе?

Сёння адказваюць:

ВАСІЛЬ МІХНОЎСКІ, начальнік Кляшчэлеўскай гміны:

— Мы на 253 га зменшылі арэал дзяржаўнага фонду зямлі. Сяляне купілі 61 гектар (дагэтуль не было ахвотных купіць зямлю). Асталося ўсяго 620 га. Сёлета сяляне намераны купіць 38 га. План продажу зямлі індывідуальным гаспадарам будзе выкананы. СКР возьме 28 га.

Другая справа гэта выкананне шматлікіх каштоўных грамадскіх пачынаў. Пабудавалі 1 кіламетр асфальтаванай дарогі з Кляшчэляў у напрамку чыгуначнага вакзала. У грамадскім пачыне (тут канцэнтраваўся партыйны пачын) выкапалі равы, нівеліравалі пясок і жвір на абочынах дарогі.

У Сухавольцах жыхары гэтай вёскі (тут 84 гаспадаркі) працавалі ў кожную нядзелю пры пракладцы кравэнжнікаў і тратуараў. Пабудавалі 1,5 км тратуараў паабапал вясковай асфальтаванай вуліцы. Вартасць грамадскага пачыну акрэсліваецца сумай 800 тысяч злотых. У бягучым годзе пракладку тратуараў закончаць. Тратуары пракладуць яшчэ да клуба „Рух“, які знаходзіцца на іншай вуліцы.

Жыхары Грузкі, Дашаў і работнікі кляшчэлеўскіх устаноў і прадпрыемстваў пабудавалі паўкіламетра жвіровай дарогі з Грузкі ў напрамку кляшчэлеўска-сямяціцкай шашы. За 1,3 млн. злотых. Сёлета пабудову яе закончаць.

Адрамантавалі дарогі ў Палічнай, Жуках, Косьнай, Дашах, Саках, Сухавольцах і Дабрывадзе.

У мінулым годзе ў рамках так званых „зялёных нядзеляў“ пасадзілі 50 гектараў лесу, у тым ліку ў грамадскім пачыне 10 га. Апрача таго, пры новапабудаваных дарогах і вуліцах пасадзілі чатыры тысячы дрэўцаў.

Грамадскі пачын на суму 97 тысяч злотых пры рамонце стражацкіх рамізаў, супрацьпажарных басейнаў і мясцовых дарог выканалі пажарнікі. Асабліва добра працавалі пажарнікі ў Тапарках. Работнікі ПОМу выканалі пачын на суму 143 тысячы злотых (яны рамантавалі трактары і парадкавалі ПОМаўскі падворак), работнікі ГС выканалі грамадскія пачыны на суму 308 тысяч злотых і работнікі СКР — на суму 75 тысяч злотых.

Мгр УЛАДЗІСЛАЎ СОКУЛ, начальнік горада і гміны Дуброва Беласточкая:

— Арганізавалі мы пяць сельскагаспадарчых прадукцыйных спулдзельняў (РСП) у Стоцку, Альшы, Лазовым, Кіраеўшчыне і Грабаве. Гаспадарань яны на 511 гектарах. РСП у Стоцку гадуе свіней. РСП у Кіраеўшчыне і Альшы заняліся гадоўляй быдла. Спулдзельня ў Кіраеўшчыне гадуе 130 штук быдла і ў бягучым годзе колькасць яго павялічыць да 330 штук. Рэшта РСП занялася раслінаводствам. Зараз у іх карыстанні 16 трактароў і камплектаў падвесных сельскагаспадарчых машын.

У гміне існуе 130 спецыялістычных гаспадарак. Найбольш накіравала свае гаспадаркі ў напрамку гадоўлі малочнага быдла — 70 гаспадарак, гадоўлі свіней — 17 і вырошчвання пасадачнай бульбы — 14.

У 1979 годзе гаспадаркі, вядучыя гадоўлю малочных кароў, прадалі дзяржаве 937 тысяч літраў малака, г.зн. 10% усяго малака, прададзенага ў гміне. Спецыялістычныя гаспадаркі прадалі на пунктах скупкі сельскагаспадарчых прадуктаў на суму 199-245 тысяч злотых кожная.

У Саколцы аддалі ў карыстанне 150 жылых кватэр, 1,5 км водаправоднай сеткі, 2 км каналізацыі, 1,3 км асфальтаванага палатна, артэзіянскую студню і распачалі пабудову ясляў на 75 месц (сёлета закончаць іх пабудову). Водаправодную і каналізацыйную сеткі будавалі ў грамадскім пачыне. Водаправоды пачалі будаваць жыхары Стоцка, Ружанастока і Градзішчанаў.

Падрыхтаваў **Я. Целушэцкі**

З БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

АД ВЁСКІ ДА ВЁСКІ

Адкрыўся рэгулярны рух па 70-кіламетроваму ўчастку аўтамабільнай дарогі, што вядзе з Гродна ў Мінск. Цераз водныя перашкоды перакінута дзевяць мастоў, пяцьдзесят трубаправодаў. Абсталяваны аўтамабільныя прыпынкі, стаянкі для аўтамабіляў, бар'ерныя агароджы.

Усяго на Гродзеншчыне з пачатку пяцігодкі пабудавана каля 350 кіламетраў дарог з цвёрдым пакрыццём. Яны пракладзены да цэнтраў сельскіх Саветаў, калгасаў і саўгасаў, а ў шэрагу гаспадарак — да жывёлагадоўчых ферм, машынных двароў, аддаленых вёсак. У бліжэйшыя гады добрыя дарогі намечана падвесці да ўсіх перспектыўных населеных пунктаў.

КАЛЯНДАР

215 гадоў назад

15.4.1765 пам. М. Ламаносаў, рускі вучоны-энцыклапедыст, паэт, заснавальнік рускай літаратурнай мовы.

190 гадоў назад

17.4.1790 пам. В. Франклін, амерыканскі вучоны, палітычны дзеяч і дыпламат.

60 гадоў назад

14.4.1920 нар. у Страшаве (Гарадоцкая гміна) А. Карпюк, беларускі савецкі пісьменнік.

15.4.1920 нар. М. Ракітны (Новікаў), беларускі савецкі пісьменнік.

50 гадоў назад

14.4.1930 пам. У. Маякоўскі, рускі савецкі паэт, адзін з пачынальнікаў савецкай літаратуры.

25 гадоў назад

18.4.1955 пам. Э. Эйнштэйн, нямецкі і амерыканскі фізік-тэарэтык, стваральнік тэорыі адноснасці.

* * * * * * * * *

14 IV 1910 г. „Наша ніва“ пісала:

Не так яшчэ даўно вядомы чорнасоценны „Крестьянин“ з хэўрай сваёй таргаваў на Кіеўскім з'ездзе душой і целам беларусоў і адначасна ў жывыя вочы даводзіў ім, што ні іх самых, ні мовы іхняй няма і не было на свеце! Само жыццё пасмяялася над хэўрай ворагаў беларушчыны: тыя самыя людзі пайшлі вось на якую штуку. 28 сакавіка таварыства „Крестьянин“ устроіла ў Вільні „Беларускі вечар“, на каторым ігралі па-беларуску п'есу з сялянскага жыцця „Ня розумам поняв, а сердцем“.

П'еса напісана не зусім добра, але на сцэне, дзякуючы добраму рэжысёру, выйшла нішто, а асабліва IV з'ява, у каторай пялі дзве беларускія народныя песні. Пасля п'есы былі жывыя абразы і дэкламацыя. Дэкламавалі два вершы з „Беларускай дудкі“ Максіма Бурачка; гэтыя два вершы былі пакрасай вечару, публіцы яны надта спадабаліся. Адным словам, вечар выйшаў нішто.

Мы ўжо пісалі, якую вялікую вагу для адраджэння народу мае тэатр у яго роднай мове, жывое слова яго, яго песня. І мы вельмі цешымся, што ворагі беларушчыны, хаця толькі дзеля заробку, усё ж такі самі прылажылі руку да развіцця беларускага тэатру.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE”
Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca:
RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Kolportażowe w Białymstoku. Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele. Cena prenumeraty rocznej 52 zł. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie nr 1153-201045-139-11.

B.Z.Graf. Zam. 616. Nakład 7.700 I-2

Галоўны рэдактар „Голаса Радзімы“ Вацлаў Генрыхавіч Мацкевіч.
Фота С. Крыцкага.

МІНСКІЯ СУСТРЭЧЫ

Акенца на Беларусь

У рэдакцыі мінскага тыднёвіка „Голас Радзімы“ мяне прывіталі з адкрытымі абдымкамі, як толькі могуць сустрэць самыя блізкія родзічы. Сяброўскі прыём настройваў да... успамінаў. Так! З Вацлавам Мацкевічам — галоўным рэдактарам, Дзіянай Чаркасавай — сакратаром рэдакцыі і Мікалаем Васілеўскім — публіцыстам „Голасу Радзімы“ мы разам канчалі Беларускі дзяржаўны універсітэт. Праўда, было гэта даўнавата, больш за 20 гадоў назад, але той час для ўсіх нас застаўся незабыўны. Майму вяртанню ў маладосць я намерваюся прысвяціць спецыяльны адрэзак „Мінскіх сустрэч“.

У часе адной з сяброўскіх размоваў з В. Мацкевічам і ўзяў я ў яго гэтае інтэрв'ю:

— Калі была заснавана і каму адрасуецца „Голас Радзімы“?

— Наша газета пачала выходзіць у 1955 годзе. Тады рос і пашыраўся рух за вяртанне на Радзіму нашых суайчыннікаў. Недзе каля 1953 г. паўстаў Усесаюзны камітэт за вяртанне на Радзіму, а ў 1955 г. яго Беларуская секцыя. Яна і пачала выдаваць газету „За вяртанне на Радзіму“. Газета дапамагала сем'ям, якія раскінула вайна па ўсім свеце, адшукацца і ўз'яднацца, змяшчала многа лістоў, фатаграфій. Потым стала вядома, што не ўсе беларусы могуць вярнуцца на Радзіму, бо там, дзе жывуць, маюць свае сем'і, знаёмых, абжыты куточак. Напрыклад, члены Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі — гэта быўшыя вывезеныя немцамі на прымусовую работу дзяўчаты, яны там павыходзілі замуж, абжыліся. І як ім вярнуцца ў Беларусь? Апрача ваеннай эміграцыі была яшчэ эканамічная ў гадах 1905-1912, пасля з былой Заходняй Беларусі ў гадах 1922-1939. Гэтыя людзі пакідалі родны кут у пошуках кавалка хлеба, загона зямлі ці ад палітычных праследаванняў, ехалі ў Злучаныя Штаты Амерыкі, Канаду, Бразілію, Уругвай, Парагвай і іншыя краіны. У суме цяпер у заходніх краінах жыве каля мільёна беларусаў. Таму газета расшырыла сваю дзейнасць на ўсебаковае азнаямленне іх з жыццём у БССР і СССР, наладжванне блізкіх сувязей з родзічамі і наогул з Савецкай Беларуссю, падтрымоўванне прагрэсіўных традыцый, паглыбленне ведаў па роднай гісторыі. І тады нашыя замежныя чытачы запрапанавалі новую назву нашай газеце — „Голас Радзімы“. Так яна пачала называцца ў 1960 годзе. У 1964 г. Беларуская секцыя была ператворана ў Беларускае таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом „Радзіма“, а мы — яго газетай.

— Ці пры гэтым змяніўся характар і напрамак газеты?

— Характар і напрамкі не змяніліся, але мы імкнемся паглыбіць і пашырыць яе змест, павышаць узровень, узбагачаць формы. Ставім мы заданне распаўсюджваць на свеце праўду, аб'ектыўную інфармацыю пра мэты знешняй і ўнутранай палітыкі нашай дзяржавы. Пры гэтым лічым сваім абавязкам выкрываць здрадніцкі характар буржуазнага нацыяналізму, які варожа ставіцца да Савецкай Беларусі і ўсхваляе гэтак званую Беларускую Народную Рэспубліку — той штучны твор нямецкіх акупантаў з 1918 года. Імкнемся выхоўваць у беларусаў на чужыне любасць да свае Айчыны ці Айчыны продкаў. У нашай сацыяльна-эканамічнай інфармацыі пра БССР расказваем пра перамены ў вёсцы і горадзе, як людзі працуюць, жывуць, вучацца, адпачываюць. Амаль палавіну газеты адводзім справам спадчыны і культурных дасягненняў у наш час. Уздымаем пласты нашай даўніны, каб паказаць, што наш край не абдзелены гісторыяй. На беларускай зямлі нарадзіліся вялікія людзі, узводзіліся цудоўныя збудаванні, паўставалі выдатныя творы навукі, розных відаў мастацтва, літаратуры і г.д.

— Якія водгукі маеце ад чытачоў?

— Мноства і вельмі прыемныя, яны нас натхняюць да працы. Лісты прыходзяць перш за ўсё з амерыканскага кантынента — найбольш з ЗША, Канады, Аргенціны. Яны пранікнуты замілаваннем да роднага краю. Я думаю, што такое моцнае пачуццё можа нарадзіцца ў чалавека, які згубіў найкаштоўнейшае — сваю Айчыну — і аніяк не можа яе знайсці. У час сваёй паездкі на амерыканскі кантынент я часта сустракаўся з беларусамі, што ў сваім жыцці дасягнулі многага ў сваім матэрыяльным дастатку, але праўдзівага шчасця яны не знайшлі, не маюць духоўнай раўнавагі. Для іх наша газета — гэта акенца на іхнюю Радзіму, нітачка сувязі з ёю. Беларуская эміграцыя старэйшага пакалення не валодае беларускай літаратурнай мовай, і „Голас Радзімы“ быў для многіх падручнікам і школай роднай мовы.

— „Голас Радзімы“ нам яшчэ вядомы як выдаўца кніжак.

— Стараемся даць нашым чытачам кніжныя выданні на беларускай і англійскай мовах самых цікавых матэрыялаў, якія поўнасцю з-за іх значнага аб'ёму не здолеем апублікаваць у газеце. Кніжачкі з „Бібліятэкі „Голасу Радзімы“ пачалі выходзіць недзе ў 1958 г. Дагэтуль выйшла каля 70 томі-

(Працяг на стар. 5)

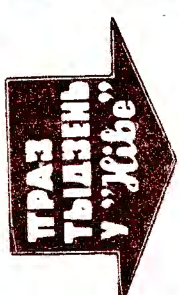

З чым да сяўбы? ● Такое яно было жыццё ● На адно пытанне адказваюць гмінныя начальнікі з Гайнаўкі і Чыжоў ● Лісты беларусаў Леніну ● Без дружбы жыць немагчыма ● Наша, матчына мова ● Апека над дашкольнікамі ● Сустрэча з ворагам ● Дзядзька Квас пра пірагі ● Весткі з Бельска, Гайнаўкі, Нараўкі, Орлі, Беластока і Варшавы ● Калі сніцца пахаванне ● Старая прывычка ● Песня „Nie szkoda róż”.

TELEWIZJA WARSZAWA

Niedziela 13 IV — 6.20 RTSS — sem. II. 6.50 Fizyka sem. II. 7.20 Nasze spotkania. 7.40 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada — Sport dla wszystkich. 8.55 Program dnia. 9.00 Teleranek TDC oraz z serii „Dick Turpin” — odc. pt. „Zakładnicy” — film TV ang. 10.20 Antena. 10.45 Zamach — polski film fab. 12.00 Dziennik. 12.15 Rolnicze rozmowy. 12.50 Tylko w niedzielę. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Tylko w niedzielę c.d. — Kariera Nikodema Dyzmy — odc. II — film TP.

Poniedziałek 14 IV — 12.45 TTR i RTSS — J. pol. sem. IV. 13.25 Fiz. sem. IV. 15.20 Program dnia. 15.25 NURT — Naucz. począt. kl. III. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Zwierzyniec. 16.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.25 Studio Młodych. 17.45 Ucieczka z krainy złota — cz. IV — film przyg. czech. 18.45 5 minut z piosenką. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. Al Morgan — Wielki człowiek. 22.05 Świat i Polska. 22.50 Dziennik.

Wtorek 15 IV — 6.00 TTR i RTSS — J. pol. sem. IV. 6.30 Fiz. sem. IV. 11.05 Dla szkół — Czerwone, żółte, ziel. kl. I—III. 12.00 Chem. kl. VIII. 12.55 J. pol. kl. I lic. 13.25 TTR i RTSS — Mat. sem. II. 14.00 Chem. sem. II. 15.20 Program dnia. 15.25 Klub Seniora. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 16.50 Studio Młodych. 17.10 Sonda. 17.35 Interstudio. 18.00 Tak bardzo bali się legendy o nim. 18.40 Radzimy rolnikom. 18.50 Dobranoc. 19.00 Skojarzenia — teleturn. 19.30 Dziennik. 20.10 Młode lwy — ameryk. film fab. 22.55 Dziennik. 23.10 Camerata.

Środa 16 IV — 6.00 TTR i RTSS — Mat. sem. II. 6.30 Chem. sem. II. 11.05 Dla szkół — Chem. kl. VII. 12.00 Wych. plast. kl. VII—VIII. 13.25 TTR — Mech. roln. sem. IV. 14.30 W drodze do nowego. 15.20 Program dnia. 15.25 NURT — Mat. kl. V. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Dla dzieci. 16.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.20 Los. Małego i Express Lot. 17.35 Skarbiec. 18.00 Studio Młodych. 18.20 Kijowski Music-Hall. 18.50 Dobranoc. 19.00 Ofensywa kwietniowa — wojsk. pr. hist. 19.30 Dziennik. 20.10 Motyw wyboru — radz. film fab. 21.50 Mecz piłkarski NRD — Grecja. 22.40 Dziennik. 22.50 30 minut z architekturą.

Czwartek 17 IV — 6.00 TTR i RTSS — Wskaz. met. 6.30 Mech. rol. sem. IV. 11.05 Dla szkół — J. pol. kl. VIII. 12.00 Nauka o czł. kl. VIII. 12.55 J. pol. kl. I—IV lic. 13.25 TTR — Hod. zwierz. sem. II. 15.20 Program dnia. 15.25 Turniej zastępowych. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Czwartek TDC oraz z serii „Złoto Huntera” odc. pt. „Poszukiwany Gordon Hunter”. 17.20 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.45 Studio Młodych. 18.10 Poligon. 18.35 Radzimy rolnikom. 18.45 5 minut z piosenką. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lekarz radzi — Rzecz o zdrowej skórze. 19.05 Exlibris. 19.30 Dziennik. 20.10 Brygady Tygrysa — fr. film tel. 21.10 Pegaz. 21.55 Śpiewa M. Magomajew. 22.45 Dziennik.

Piątek 18 IV — 6.00 TTR — Hod. zwierz. sem. II. 6.30 Mech. rol. sem. II. 11.05 Pr. dla najmł. kl. I—II. 12.00 Geog. kl. V. 12.45 TTR — Hod. zwierz. sem. IV. 13.25 Upr. rośl. sem. IV. 15.05 Red. szkol. zap. 15.20 Program dnia. 15.25 NURT. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 1' Piątek z Pankracym. 16.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.15 Magazyn motor. 17.35 Studio Młodych. 18.00 Czterdziestolatek — film TP — odc. pt. „Cudze nieszczęście czyli świadek obrony”. 18.45 5 minut z piosenką. 18.50 Dobranoc. 19.00 Ałła Pugaczowa. 19.30 Dziennik. 20.10 Nasi goście. 20.55 Magazyn Studia Gama. 22.45 Dziennik. 22.55 Iwan Wasiliewicz zmienia zawód — radz. film fab.

Sobota 19 IV — 6.00 TTR — Hod. zwierz. sem. IV. 6.30 Upr. rośl. sem. IV. 7.00 Hist. sem. IV. 7.30 Biol. sem. II. 8.55 Program dnia. 9.00 Poranek z kulturą. 10.30 Czysta chirurgia — film TP. 11.25 Gwiazdozbiór — Wasilij Szukszyn. 12.10 Studio — 2. 18.50 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Pogoda dla bogaczy — odc. III.

ТЭЛЕВІЗІЯ МІНСК

Piątek 11 IV — 8.35 Film fab., ser. 14.05 Film fab. 18.55 Film fab. ser.

Sobota 12 IV — 8.35 Film fab., ser. 11.10 Film fab. 13.45 Nie do wiary. 18.20 Film fab. 21.35 Koncert.

Niedziela 13.IV — 10.30 Film anim. 13.00 Film fab. ser. 15.00 Klub podróży. 17.00 Panorama międzynar. 17.45 Film anim. 18.00 Spektakl. 20.35 Wieczór I. Kozłowskiego.

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Lęk wysokości — USA 15—16. Konwój — USA 17—18. Prorok, złoto i siedmiogrodzianie — rum. 19—20.
Bielsk Podl. Wciąż o miłości — fr. 14—15. Zwolnienie warunkowe — USA 16—18. Porażenie prądem — węg. 19—20.
Czyże Skradziona kolekcja — pol. Szczęście jest tak blisko — rum. 16—20.
Gródek Panny z Wilka — pol. 19—20.
Hajnówka Jesienna sonata — szwedz. 14—16. Rywalka — fr. 17—18. Umarli rzucają cień — pol. 19—20.
Michałowo Komisarz w spódnicy — fr. 15—16. Sędzia Fayard zwany szeryfem — fr. 17—18. Pogrzeb świerszcza — pol. 19—20.
Mielnik Alicja ucieka po raz ostatni — fr. 16. Doktor Mladen — jug. 19—20.
Milejczyce Znaków szczególnych brak — pol. Colargol i cudowna walizka — pol. 16—20.
Narew Śmiertelny pościg — fr. Ciepło — bułg. 16—20.
Narewka W cieniu legendy — węg. Amator — pol. 16—20.
Nurzec Podróż — wł. 15—16. Droga daleka przed nami — pol. 17—18. Kieszonkowiec — fr. 19—20.
Orla Na cichej stacyjce — węg. Zabójstwo chińskiego maklera — USA 16—20.
Rajsk Mistrz kierownicy ucieka — USA. Stawiam na trzynastkę — czes. 16—20.

ПЫТАННІ ПА МОВЕ НА ЭКЗАМЕН ДЛЯ КАНДЫДАТАЎ НА БЕЛАРУСКУЮ ФІЛАЛОГІЮ

1. Назавіце важнейшыя рысы бел. мовы, якія адрозніваюць яе ад польскай мовы.

2. Назавіце важнейшыя рысы бел. мовы, якія адрозніваюць яе ад рускай мовы.

3. Пакажыце на прыкладах, чым адрозніваецца вядомая вам гаворка ад бел. літаратурнай мовы.

4. Што такое дзеканне і цеканне. Выясніце на прыкладах.

5. Што такое аканне. Выясніце на прыкладах.

6. Якія зычныя могуць падаўжацца.

7. Дайце прыклады на падаўжэнне і падваенне зычных.

8 Прыстаўныя зычныя ў бел. мове.

9. Прыстаўныя галосныя ў бел. мове.

10. Правілы пераходу *у, л, в* у *ў* (нескладовае).

11. На якія групы падзяляюцца ніжэй дадзеныя словы з пункту гледжання іх словаўтварэння: *газетчык, дабрабыт, данесці, зазімак.*

12. Падай і прааналізуй прыклады слоў, якія словаўтваральна падзяляюцца, і слоў, якія словаўтваральна не падзяляюцца.

13. Якія элементы можам вылучыць у вытворных словах? Для адказа можна выкарыстаць наступныя прыклады: *пясняр, памыць, недаростак, запуск.*

14. Галоўныя спосабы ўтварэння новых слоў у бел. мове.

15. Ад якіх часцін мовы ўтвараюцца прыметнікі? Прааналізуйце з гэтага пункту гледжання наступныя прыклады: *воўчы, вясковы, чарнявы, малавядомы, спачувальны, магчымы.*

16. Ад якіх часцін мовы ўтвараюцца назоўнікі? Зрабіце аналіз слоў: *будзільнік, шырыня, маладосць, настаўніца, загар, палкаводзец.*

17. Ад якіх часцін мовы ўтвараюцца дзеясловы? Прааналізуйце з гэтага пункту гледжання прыклады: *загнаць, кашляць, шаптаць, дваіць, траіць, яснець, сівець.*

18. Што такое корань слова, прыстаўка, суфікс? Выдзяліце гэтыя часткі ў словах: *летні, лётчык, столік, даехаць, перапіска.*

19. Прааналізуйце спосабы ўтварэння ступеняў параўнання прыметнікаў і прыслоўяў.

20. Закласіфікуйце да адпаведных часцін мовы словы ніжэй дадзеных сказаў: *На неба цёмнае з усіх старон цягліся хмары і гасілі зоркі. Ціхім жалем веяла ад аднатонных малюнкаў палескіх куткоў, дзе ўсё ж такі жыццё стварала своеасаблівыя формы.*

21. Да якой часціны мовы належыць слова „непадалёку" ў наступных сказах: *Непадалёку хвалявалася, шумела жаўтаватае жыта. Біркова хата стаяла непадалёку мяне. на ўзмежку.*

22. Якія канчаткі ўжываюцца ў месным склоне адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду? Ад чаго залежыць выбар адпаведнага канчатка?

23. Якія канчаткі ўжываюцца ў родным склоне адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду? Ад чаго залежыць выбар адпаведнага канчатка?

24. Якія дзеясловы належаць да першага, а якія да другога спражэння? Дайце прыклады і ўтварыце ад іх загадны лад і дзеепрыметнікі.

25. Ад дзеясловаў *гаварыць, ехаць* утварыце ўсе магчымыя формы.

26. Зрабіце сінтаксічны аналіз простага сказа: *Пасля абеду, Андрэй, пойдзеш са мною.*

27. Зрабіце сінтаксічны аналіз складаназлучанага сказа: *Па правай руцэ цягнуўся ельнік уперамешку з маладымі хвоямі, а з левага боку пачынаўся бярэзнік.*

28. Зрабіце сінтаксічны аналіз складаназалежнага сказа: *Між дзвярыма і другою сцяною прытулілася шафа са шклянымі ўверсе дзверцамі, за якімі сталі кнігі роўненькімі радочкамі.*

29. Падайце прыклады дзеяслоўнага і іменнага выказніка.

30. У дадзеных ніжэй сказах выдзяліце дзейнікі і скажыце, якімі часцінамі мовы яны выражаны: *Моладзь таўпілася перад газетай, жартавала з трапных карыкатур. Нехта цёмным ценем падышоў да акна. Старыя і тыя не адставалі ад маладых. Абодва былі ўдаўцы. Мы з табою маўчым і на зоркі глядзім. Шэсць коней стаіць на прывязі каля сцяны. Кравец і каваль гралі на скрыпках, хлопцы і дзяўчаты танцавалі.*

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ

Слёзы

Дарагая „Ніва"! Рашыла я напісаць табе і прасіць тваёй дапамогі. Чытаю цябе і бачу, як многа ты памагаеш людзям сваімі парадамі. І думаю, што паможаш і мне ў маім клопаце, які мне вельмі баліць, як і многім іншым жанчынам, мужы якіх працуюць у ПКСе. З гэтага прадпрыемства многія сем'і пацярпелі, а цяпер прыйшла ўжо чарга на мяне. А справа ў тым, што нашых мужоў фірма высылае на доўгія трасы ў адлеглыя мясцовасці, дзе яны начуюць. Бывае, што едуць яны на начлегі з жанчынай-кандуктарам. Сябруюць, а потым, калі з'явяцца ў родны дом, няма нам — сямейнікам ужо месца, бо ён, муж, ужо думае толькі аб сваёй прыгодзе. Я разумею, што гэта праца. За працу плацяць грошы, але не разумею, чаму нельга нанач высылаць мужчыну з мужчынам, а толькі з жанчынай? Ці гэтыя жанчыны не маглі б ездзіць на дзённых трасах? Гэтыя жанчыны ўжо прывыклі так адносіцца да шафёраў. І так вось праз адну з іх і я страчу мужа. Я ўжо не маладая. Можа ты, „Ніва", падумаеш, што я зайздросная. Ужо не, але мне баліць сэрца, калі падумаю, што праз неразумныя ўчынкі прадпрыемства я застануся з дзецьмі адна. Дарагая „Ніва", прашу цябе горкімі слязамі, памажы ў гэтым што-небудзь! Мы, жанчыны, будзем табе вельмі ўдзячны. Сваёй дапамогай ты збавіш многа сем'яў, у якіх будуць шчаслівыя дзеці.

Надзя

„ЧАРАЎНІЦА"

Дарагая Рэдакцыя! Рэдагаваны вамі наш тыднёвік „Ніва" я чытаю ўжо доўга. Мне ён вельмі падабаецца. Жыву я ў вёсцы і хацела б вам апісаць гісторыю, якая здарылася ў нашай вёсцы. А вось яна.

Жыве ў вёсцы жанчына, якой больш 50 гадоў. Аднойчы гэтая жанчына спякла хлеб і адрэзала некалькі кускоў, каб занесці суседцы — пачаставаць яе. У суседкі ў гэты дзень была ўнучка з нарачоным. Праз некалькі гадзін (удава пайшла ўжо дахаты), суседка, унучка і нарачоны, з'еўшы гэты хлеб з чымсьці, захварэлі і апынуліся ў бальніцы, дзе прабылі некалькі дзён.

Пасля гэтага здарэння некаторыя жанчыны аб'явілі, што гэты хлеб быў зачараваны, і ўдаву назвалі чараўніцай. Цяпер гэтая жанчына моцна церпіць і перажывае несправядлівую мянушку.

Я думаю, што ўжо канчаецца XX век, а яшчэ знаходзяцца такія адсталыя людзі, што маюць погляды з сярэдневякоўя, у якім аж роілася ад чараўніц. Цяжка сабе ўявіць, што гэтак могуць гаварыць людзі, у якіх у хатах і на палях ёсць машыны, якія ім памагаюць у працы. А можа гэта таксама творы чараўніц?

К-А.

А. Пупко, Іванец. „Прэч вайну!" (разьба па дрэву).

Беларуская літаратура — Аляксандар Баршчэўскі

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯКУБ КОЛАС — ЧАСТКА LVIII

У адной з характэрных для нацыянальнай праблемы навел „Жывая вада" Колас задумоўваецца над мінулым, сучасным і будучым айчыны. Пытанне гэтае вырашае пісьменнік згодна з рамантычным прынцыпам: захапляецца мінулым, асуджае сучаснае, верыць у будучае. У некаторых эпізодах алегарычных навел Колас адступае ад сімволікі і тады карыстаецца непасрэдным рэалістычным значэннем слоў. Зразумела, што такія фрагменты маюць выразна акрэслены ідэйны характар. Вось прыклад з навелы „Ноч, калі папараць цвіце": „І чамусьці гэтая старонка лічылася заняпалаю. І слава ўжо такая злажылася аб ёй, аб яе прыродзе, аб людзях яе. А людзі тут розныя былі. Адны тут жылі спрадвеку, тут нарадзіліся і тут паміралі. Так і называліся яны — „Тутэйшыя людзі". А другія часта няпрошаныя заходзілі. Але яны казалі, што прыйшлі, каб прынесці дабро тутэйшым людзям. Але, як вядома, казаць можна адно, а рабіць зусім іншае."

Несумненна, найбольш характэрным творам для нацыянальнай праблемы была навела, якая ў розныя перыяды друкавалася пад двума загалоўкамі: „Тры браты" або „Дудар". Аб гэтым творы Пшыркоў напісаў наступнае: „Рэвалюцыйна-дэмакратычныя беларускія пісьменнікі выступалі за яднанне і дружбу народаў Расіі, звалі беларусаў дапамагаць суседнім братнім народам у вялікай вызваленчай барацьбе. Ідэя братэрства рускіх і украінцаў легла ў аснову алегарычнага апавядання Коласа „Дудар".

Сам Колас у лісце да рускага гісторыка літаратуры Клейнборта крыху падругому ахарактарызаваў уласны твор: „Моя сказка „Тры браты", печатаная в № 4 „Нашай Долі", явилась ответом тем лицам, которые в спорах со мною доказывали, что белорусского языка нет..."

Выступаючыя ў навеле тры браты сімвалізуюць тры народы. Наймалодшы брат гэта, несумненна, беларус. Вось найбольш характэрныя вытрымкі з гэтага выключна важнага і характэрнага твора:

„Тром родным братом Бог даў аднакі розум, аднакія мыслі і думкі. Толькі не аднакая доля спаткала кожнага брата ў жыцці. Хоць усім братам не вельмі салодка жылося, але меншаму брату выпала самая горкая доля. Прысудзіла яна яму самы горшы куток, кінула сярод махоў і балот. Кепска жылося меншаму брату.

...Прайшло многа часу. Усе тры браты сустрэліся. Старшы брат пазіраў смела. Ён быў у ботах, крамных портках і кашулі, а наверх кашулі камізэлька. Гаварыў Першы брат скора. Мова яго была адменная і меншы брат ледзьве мог разабраць яго.

...Меншы брат маўчаў, яму не давалі гаварыць тэй мовай, каторай гаварыў ён сам з сабой, з сваімі думкамі, з лесам. З яго мовы смяяліся іншыя браты.

... — Гавары ты так, як гавару я, — кажа старшы брат, — і не страшы ты мову людскую. Твая мова — немая мова.

... — Лепшай мовы я не чуў. Гавару як знаю! Брат! Хто доўга маўчаў, таму хочацца многа гаварыць. А я маўчаў усё жыццё і мне хочацца гаварыць: не адбірай ты ад мяне хоць гэтага права.

...Не смейцеся, браты, і не адбірайце ў мяне таго, што можа адабраць толькі Бог".

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ. ХАЎТУРНАЯ АБРАДНАСЦЬ.

ПАМІРАННЕ

Хворы, прадчуваючы свой канец, папрасіў свяшчэнніка. Час на апошні зямны разлік са сваіх грахоў, апошняе ачышчэнне душы перад апушчэннем гэтага свету. І споведзь — гэта самы істотны момант у працэсе паміраня. Згодна з перакананнем людзей, надта ж цяжка душы таго чалавека, да якога не паспелі зажыва прывесці свяшчэнніка.

— Вона нэ можэ тогды на тамтуом свіэті знайті собіэ міестя і часто ворочаецця до жывых і просіт прошчэння. То в сніэ прыдэ, то нормально в дэнь прыдасця. А як нэ вспіэют батюшкі прывэзті, то хоч запаляну грумнічну свіэчку в праву руку даті трэба, — гаворыць інфарматарка з Галадоў.

У пакоі сабраліся блізкія. Прыйшлі развітацца, выслухаць апошнюю волю паміраючага. Стаіць падрыхтаваная грамнічная свечка. Не заўсёды сам працэс паміраня праходзіў лёгка. Даволі часта чалавек доўга мучыўся ў смяротнай агоніі. І якраз спынімся на працэсе доўгага паміраня. А гэта таму, што звязана з ім некалькі цікавых народных спосабаў аблягчэння.

Першая істотная справа, незалежна ад таго, ці смерць лёгкая, ці цяжкая, гэта падаць у рукі запаленую грамнічную свячу. Агонь з'яўляецца сілай ачышчаючай, а адначасова не дапускае да хворага, у нашым выпадку паміраючага, злых моцаў. Прыкладна, у ваколіцы Заблудава лічаць, што агонь грамнічнай свячы з'яўляецца правадніком чалавека ў другі свет, асвятляе яму праход. Гэта так, як бы паміраючы трымаў запаленую свячу і асвятляў сабе дарогу, аж да моманту смерці. Тады свячу гасілі, а запальвалі стаяўшую побач.

Калі чалавек моцна мучыўся і смерць доўга не прыходзіла, паяснялі гэта тым, што быццам бы не ўладзіў ён поўнасцю сваіх зямных спраў. Засталіся нейкія даўгі, нявыбачаныя крыўды, нанесеныя іншым. І гэта не давала яму спакойна памерці. А прычына магла быць і ў тым, што проста ён яшчэ некага чакаў. І народ стараўся рознымі спосабамі скараціць гэтую доўгую смяротную агонію. Адным з іх была просьба да сабраўшыхся агульнага адпушчэння паміраючаму ўсіх крыўд, яго дрэнных учынкаў. І ўсе супольна гаварылі малітву.

Наступнае — адварочвалі паміраючага тварам да сцяны, каб не бачыў людзей і не так шкада было развітвацца. Але адначасова мела гэта значэнне і для тых, якія прысутнічалі пры смерці. Проста, каб не глядзелі яны на змучаны і зменены твар.

Адначасова расшпільвалі на вопратцы паміраючага ўсе гузікі, развязвалі ў хаце ўсе вузлы, што таксама мела аблегчыць і скараціць мукі. Гэтыя споса-

(Працяг на стар. 5)

На могілках каля вёскі Ячна гм. Дуброва Беластоцкая.

Фота М. Гайдука

ГМІННЫЯ НАВІНЫ

БУДЗЕ ЛЕПШ ЕЗДЗІЦЬ

Як паінфармаваў нас кіраўнік сектара па будаўніцтве дарог бельскага гміннага ўпраўлення, Уладзімір Кучынскі, у Бельскай гміне ўсіх дарог 400 км. 38 км дарог асфальтаваных і 20 км жвіровак. Усе астатнія — грунтовыя. Таму справа пабудовы дарог ставіцца на парадку дня амаль на кожнай сесіі гміннай рады нарадовай. Грунтовыя дарогі пры сённяшняй механізацыі не надаюцца да карыстання. А ўжо асабліва тады, калі ідзе дождж.

У мінулым годзе за дзяржаўныя грошы пабудавалі 11,5 км асфальтаваных дарог. Найбольшы, 7-кіламетровы адрэзак пабудавалі з Бельска ў напрамку Сталавача. Аднавілі 10 км міжвясковых дарог ды даяздных дарог на пабішчы і сенажаці. Гэта нямала як на ўсяго адзін год.

У грамадскіх пачынах і пры дапамозе гмінных улад пабудавалі 3 200 м асфальтаванай дарогі з Бельска ў Стрыкі і 1-кіламетровы адрэзак вуліцы ў Стрыках. Праца стрыкаўцаў акрэсліваецца сумай 110 тысяч злотых. У пабудове дарог вялікая заслуга солтыса Лявона Сычэўскага (функцыю солтыса выконвае ён усяго адну кадэнцыю). Ён — член добраахвотнай пажарнай каманды, мабілізаваў на грамадскую працу 25-асабовую групу пажарнікаў і ўсіх іншых аднасяльчан. Тут усіх 76 гаспадарак, але многія сяляне ўжо на пенсіі. Вёска мае цяпер добрае спалучэнне з Бельскам. Раней нялёгка было да яе даехаць.

У вёсцы Пілікі паабапал вуліцы пракладзена 1200 квадратных метраў тратуараў. Усё ў грамадскім пачыне. На працягу трох месяцаў: чэрвеня, ліпеня і жніўня. Хадніковыя пліты купілі ў Орлі. Пры пракладцы былі выкананы грамадскі пачын на суму 90 тысяч злотых. Пры ўсім гэтым многа зрабіў для грамадскага дабра солтыс Ян Врублеўскі, які з'яўляецца добрым арганізатарам і якому давяраюць адказную грамадскую функцыю солтыса ад часу, як толькі настала народная ўлада.

Рушыла пабудова жвіровай дарогі з Кнаразоў да шашы з Беластока ў Бельск. Затым з Кнаразоў да асфальтаванай дарогі ў Зубаве. Жыхары Кнаразоў вырашылі перабудаваць вуліцу ў сваёй вёсцы. На 700-метровым адрэзку паклалі паабапал вуліцы кравэнжнікі (мае іх ужо палавіна вёскі). Значную колькасць кравэнжнікаў зрабілі самі ў грамадскім пачыне. Рэшту купіла гміннае ўпраўленне. За 250 тысяч злотых. Вясковы актыў выканаў грамадскі пачын на суму 196 тысяч злотых.

Дрэнны мелі даезд у Бельск жыхары вёскі Агароднікі. Бывала, што не змаглі сюды даехаць нават самаходы супрацьпажарнай стражы. У мінулым годзе пабудавалі 4300-метровы адрэзак жвіровай дарогі з Агароднікаў у Відава. Чын вёскі акрэсліваецца сумай 180 тысяч злотых. Тут канцэнтраваўся і партыйны чын. У бягучым годзе будуць будаваць дарогу ў Локніцу.

Былі пабудаваны і меншыя адрэзкі мясцовых дарог. У грамадскім пачыне і пры выдатнай дапамозе гмінных улад. І так, паўкіламетравы адрэзак дарогі з Бялай у Субоtку (тут выканалі грамадскі пачын на суму 176 тыс. злотых і на пабудову яшчэ спатрэбілася 92 тыс. злотых з бюджэту гміннага ўпраўлення), і паўкіламетравы адрэзак з Арэхавічаў у Банькі (пры пабудове яго зрабілі пачын на суму 198 тыс. злотых і выкарыстаlі 53 тыс. злотых з гміннага бюджэту).

Я. Целушэцкі

НАСЕЛЬНІЦТВА БЕЛЬСКАЙ ГМІНЫ

Бельская гміна — найбольшая па колькасці жыхароў у Беластоцкім ваяводстве. Аднак у апошнія гады насельніцтва яе хутка змяншаецца. У мінулым годзе пражывала тут 12 200 асоб, у тым ліку 6 200 мужчын і 6 000 жанчын. За паўгода колькасць жыхароў гміны зменшылася на 220 чалавек. У горадзе Бельск Падляшскі пражывае 19 500 асоб, у тым ліку 9 150 мужчын і 10 350 жанчын. У мінулым годзе пажаніліся 305 пар. Найбольш у красавіку і кастрычніку. Нарадзілася звыш 1 000 дзяцей. (Гэтыя лікі датычаць гміны і горада). Хлопчыкам найчасцей надаюць імёны Марэк, Тамаш, Адам, Войцех і дзяўчынкам — Агнешка і Анна. 50-годдзе сямейнага сужыцця святкавала трынаццаць пар.

(яц)

(Працяг са стар. 1)

ЗА 8 МІЛЬЯРДАЎ ДОЛАРАЎ

ба, якая займае нейкіх 19% зямельных угоддзяў, а таксама травяносныя, або проста, як іх завуць сяляне, матылькОвыя, кармавыя культуры, такія як: віка, сырадэля, канюшына, люцэрна, кукуруза, конскі зуб, кармавая капуста, пялюшка і інш., якія разам займаюць у нас нейкіх 10% пасяўной плошчы.

— Жыта і азімая пшаніца ўжо зеляняцца на полі. Час сеяць авёс...

— З насеннем аўса — беднавата, — сцвярджае інжынер Флёрчыкоўская. — Бадай, памятаеце мінулагоднюю засуху, якая спыніла рост ярыны, а перш за ўсё аўса. Пасля пайшлі дажджы і выступіла з'ява паўторнай вегетацыі. Адным словам, малаціць не было чаго. Аб насенні аўса пачалі мы клапаціцца яшчэ пад канец лета мінулага года, калі было ўжо вядома, што ўласнага пасяўнога матэрыялу нам не хопіць. Але не толькі ў нас быў недахоп аўса...

— Карацей кажучы...

— Карацей кажучы, маем зараз аўсянога насення ледзь столькі, каб забяспечыць больш-менш палавіну планаванай паверхні для аднаўлення.

— А што з рэштаю поля?

— Спадзяемся, што многія сяляне маюць уласны запас аўса, што зберaглі яго да вясны, хаця ў гэтым годзе цяжкавата было з кармамі. Таму ўласны пасяўны матэрыял абавязкова трэба выпрабаваць на „сілу келкавання". Можна зусім паспяхова зрабіць гэта ў сябе ў хаце. Трэба адлічыць тры разы **па сто** зярнятаў і памясціць іх на легніне, насычанай вадой, паклаўшы легніну на талерачку. Толькі ў ніякім выпадку нельга спецыяльна адбіраць лепшыя па выгляду зерні. Проста наўгад з розных месц узяць па прыгаршчы насення і з іх адлічыць гэтых сто зярнятак. Пасля трох дзён можна ўжо будзе арыентавацца, як яны ўзыходзяць.

— А ўсё ж, што вы рэкамендуеце для тых сялян, якім не ўдалося раздабыць аўса на насенне?

— Вельмі добра было б, каб яны змяшалі авёс з ячменем. Такая сумесь вызначаецца высокімі кармавымі якасцямі і канчатковы плён з аднаго гектара шмат вышэйшы, як з чыстага аўса. Ячменю маем удосталь і ў кожным выпадку можна яго сеяць там, дзе раней планаваны быў авёс.

— Аднак ячмень патрабуе лепшага поля і не ўсюды ён удаецца.

— На горшай глебе раім сялянам сеяць **грэчку.** Цэнтнер грэчкі ў скупе **каштуе зараз 2500 злотых.** А грэчка расце нават на пясочку.

— Толькі грэчка на корм для жывёлы не вельмі прыдатная...

— Затое крупа з яе адборная. І таму лепш, каб расла грэчка, чым — пустазелле.

— Гэта факт.

— Можна яшчэ сеяць на полі спецыяльна падрыхтаваную траву. Гэта ў нас рэдка сустракаецца, а гектар травы дае больш актыўных кармавых адзінак, чым гектар аўса.

Змаганне за 8 мільярдаў долараў, каб іх сэканоміць, у значнай ступені залежыць таксама ад іншых установ. Як яны справіліся са сваімі заданнямі? Ану, пабачым.

Віктар Рудчык

Фота аўтара

Перш за ўсё — кармы і яшчэ раз кармы! Ад іх залежыць паспяховае развіццё жывёлагадоўлі. На здымку: жывёлагадоўчая ферма прадукцыйнай спулдзельні ў Дарожках.

БЕЛАРУСКІЯ КНІГІ

У кнігарні імпартных выданняў у Беластоку можна набыць наступныя кнігі на беларускай мове:

Беларуская ССР. Кароткая энцыклапедыя.

Самы грунтоўны даведнік пра Беларускую ССР, які дагэтуль выходзіў з друку, выйдзе ў чатырох тамах. Ужо ёсць у продажы:

Том 1, стар. 752, цана 136 зл. У ім: гісторыя Беларусі, яе грамадскі і дзяржаўны лад, заканадаўства і права, адміністрацыйны падзел, міжнародныя сувязі і інш.

Том II, стар. 752, цана 124 зл. У ім: прырода і эканоміка Беларусі, геалагічная будова, карысныя выкапні, глебы, лясы, транспарт, сувязь, найважнейшыя прамысловыя прадпрыемствы і г.д.

Быкаў В., Пайсці і не вярнуцца, 1979, стар. 264, цана 44 зл.

У гэтае спецыяльнае выданне з цікавымі ілюстрацыямі мастака Арлена Кашкурэвіча ўвайшлі вядомыя аповесці вядучага беларускага празаіка нашага часу: „Яго батальён" і „Пайсці і не вярнуцца".

Грамовіч І., Выбраныя творы ў двух тамах, 1978.

Том I, стар. 368, цана 30 зл. У ім: апавяданні, навелы, гумар пра малых і дарослых.

Том II, стар. 336, цана 30 зл. У яго ўвайшлі дзве аповесці: „На Крутой гары", прысвечаная ўзаемаадносінам паміж беларускім горадам і вёскай у пасляваенныя гады, і „Сям'я Вішнёвых" — праблемам адносін у сям'і.

Арочка М. М., Беларуская савецкая паэма, 1979, стар. 336, цана 44 зл.

Даследаванне беларускай паэмы, пачаўшы ад першых пасляірэвалюцыйных твораў, да тых, якія паявіліся ў апошнія гады.

Бацькаў дар, 1978, стар. 222, цана 20 зл.

Зборнік беларускіх народных гераічных і фантастычных казак у літаратурнай апрацоўцы А. Якімовіча. У кнізе цікавыя ілюстрацыі мастака А. Волкава.

Кнігарня высылае кнігі за паштовым заліччэннем. Запатрабаванні накіроўвайце па адрасу: **„Dom Książki", 15-089 Białystok, ul. Kilińskiego 10.**

(мг)

Найлепшыя работнікі гандлю

Як паінфармаваў нас намеснік старшыні ГС у Заблудаве Ян Каліноўскі, найлепшымі работнікамі гандлю ў гміне з'яўляюцца: Аляксандра і Пётр Семенюкі (яны працуюць у краме ў Рыбалах), Анна Гучко і Крыстына Жакевіч (абедзве працуюць у краме ў Дабжынёўцы) і Леаніла Казлоўская (кіраўнічка крамы № 15 у Заблудаве).

Аляксандра і Пётр Семенюкі вядуць спажывецка-прамысловую краму ў Рыбалах. Гэта адна з лепшых гандлёвых установ у гміне. У мінулым годзе яна была ўзнагароджана бронзавым значком „Гандлёвы знак якасці".

Анна Гучко і Крыстына Жакевіч працуюць у спажывецка-прамысловай краме ў Дабжынёўцы. Вядуць яе прыкладна. У бягучым годзе спаборнічаюць у конкурсе на гандлёвы знак якасці.

Леаніла Казлоўская паспяхова працуе ў краме з трыкатажна-вопраткавымі вырабамі ў Заблудаве. Яна з'яўляецца членам прафсаюзаў. У 1975 годзе за прыкладнае выкананне сваіх абавязкаў была ўзнагароджана граматай і ў 1979 годзе — сярэбраным значком „Заслужаны работнік гандлю і паслуг".

(яц)

(Працяг са стар. 1)

ВАРОНІЧ

і цяпер можна знайсці кавалкі жужалю і жалеза. Усяго толькі.

Затое даўно спушчанае Возера, на месцы якога цяпер прасціраецца сенакос і паша Азярыска, больш трывала ўпісалася ў тутэйшы своеасаблівы фальклор, дзе чалавек і прырода складаюць непадзельнае адзінства. Гэта ж у колішнім Возеры вадзіліся „шчупакі па дванцаць фунтаў вагой" ды такія пражэрныя, што як выплыве стада качак ці гусей, то на бераг ніводная птушачка не выйдзе. На гэтых вадзяных разбойнікаў палявалі людзі і... мядзведзі. Людзі выплывалі ноччу ў чоўнах „на падсвет" (з яскрава палаючым смольным карчом напарадзе чаўна), высочвалі рыбу і білі восцямі. Чатырохножным рыбакам такая канкурэнцыя была не ў смак і яны шпурлялі ў людзей каменнем, карчамі ды сярдзіта парыквалі. Па ўсіх лясных урочышчах — Асова Яма, Бярозаў Груд, Воўчы Дол, Зялёна Дуброва, Копна Гара, Ланка, Рысін Лясок — вадзілася плойма ваўкоў. Хадзілі на іх паляваць па „панове", г.зн. свежым пухкім снезе, калі кожны след відаць. Абводзілі шнурамі з каляровымі сцяжкамі кола абсягам 5-6 вёрст і стралялі кулямі. Па ўсёй ваколіцы было многа борцяў на дрэвах, яшчэ і цяпер адзін палетак называецца Пад Борцяй.

Рэчка Сакалда была торным шляхам для сплаву драўніны. Дрэва на ваду „качалі" ў Дварышчы, Міжрэччы, Сакалдзе, „гналі" ў Супрасль або і ў Тыкоцін. На Сакалдзе і яе старым рэчышчы Зэглеюка рыба вадзілася „пад рапамі" (падмытым берагам) і ў „завонях" (зарослых трасцінай затоках), лавілі там трыгубіцамі і невадамі. Найлепшыя ўловы бывалі каля Шалёнага Броду.

Тут колішняе трывала замацавалася ў небыліцах і быліцах. З паўстагоддзя таму назад з урочышча Могілкі, што за вёскаю каля дарогі, цёмнымі лістападаўскімі вечарамі посных дзён з'яўлялася пад вокнамі мара ў белым і прасілася: „Пусціце душу ў хату". Але калі адчынялі ёй дзверы, то ўжо нідзе нікога не было. У Здраях закапанае золата таксама восеньскімі вечарамі пералівалася яскравымі блукаючымі агеньчыкамі, а ў Бярозавым Грудзе яно і па сённяшні дзень спакойна ляжыць закапанае „на сцябло жорава" ад лясной студні.

У трох кіламетрах на ўсход ад Вароніча, паблізу ручая Вароняй, у лесе, высіцца Палякоўская Гара, што займела сваю назву ад атрада паўстанцаў у 1863 г. Адтуль іх выцеснілі царскія войскі, некалькі чалавек трапіла ў палон і яны былі павешаны на голлях старога аграмаднага дуба, што рос у тым месцы, дзе цяпер стаіць помнік паўстанцам каля Копнай Гары. Дрэва потым пачало парахнець. У яго дупло схаваўся пчаліны рой, што ўцёк ад пчаляра з Сакалды. Гаспадар намагаўся „выкурыць" пчол і дзеля гэтага падпаліў парахно ў дупле. Пчолы, пачуўшы дым, „зняліся" і ўцяклі ў лясныя нетры, а дуб з выпаленай сэрцавінай неўзабаве рухнуў на зямлю, побач з паўстанцкай магілай. А ці магло быць інакш?

Лясныя нетры ў гэтых ваколіцах і потым служылі схоўкам змагарам. У Асовай Яме ў часе першай сусветнай вайны два гады хаваўся ў даскаnала абсталяванай і замаскаванай зямлянцы атрад рускіх салдат. Кармілі іх сяляне з Вароніча. Пакінулі салдаты свой лагер толькі на вестку пра Кастрычніцкую рэвалюцыю. Падаліся на ўсход. У часе апошняй вайны ваколіца была прыстанішчам для савецкіх і мясцовых партызан

БУГ У АГНІ

Пятро Плаксей пазяхнуў спрасоння. Асцярожна высунуў галаву з акопаў і паўзіраўся па лесе.

„Здаецца, усё ў парадку,“ — прыкінуў у думках.

І сапраўды, можна было так падумаць, калі б у ранішні спеў лясных птушак не ўмешвалася раптоўная страляніна, калі б надбужнай цішыні штораз не разрывалі далёкія і блізкія выбухі снарадаў, калі б не далятаў да яго грукат машын і конных вазоў.

І тады Пятро Плаксей зразумеў, што ён шчасліва праспаў першую ноч вайны.

„Але ці гэта вайна? — падумаў. — *А можа толькі нейкая правакацыя? То ж нядаўна ў „Праўдзе“ пісалі... і палітрук Локцеў нам гэта чытаў, што вайны не будзе... А калі найпраўдзіўшая гэта вайна?“*

Уздрыгнуў. Можа ад холаду, што разам з рэштkамі начной імглы прабіраўся за пазуху, пад салдацкую кашулю, а можа ад нечаканага жаху перад смерцю, перад гэтай кастухай, якая ўпершыню так блізка заглянула яму ў вочы.

— *А пайшла ты...!* — вылаяўся груба і, як заяц, выскачыў са сваёй начной бярлогі, схапіў вінтоўку і пабег рыхтаваць снеданне сваім баявым сябрам, якія гэтую ноч правялі ў надбужных дотах.

„Ранкам я зноў наварыў на кухні супу, — піша даўнейшы кухар, — *і праз пасыльнога перадаў у доты, што снеданне гатова. З дотаў* **„Пчолка“** *і* **„Каменданцкі“** *хутка прыйшлі байцы з кацялкамі і атрымалі страву. Ад* **„Нептуна“** *і* **„Сатурна“** *давялося мне чакаць вельмі доўга. Суп зусім ужо астыў, а я не ведаў, што з ім рабіць: ці падаграваць, ці так яго трымаць. Баяўся, каб не скіс, бо чэрвеньская спёка была невыносліваяі. А паслаць са стравай кагосьці я таксама не мог, бо проста не было ў мяне людзей. І сам не мог пакінуць кухню, бо яшчэ ў папярэдні дзень атрымаў ад камандзіра загад, каб варыць суп і ахоўваць гарадок. Пасыльныя ад „Нептуна“ і „Сатурна“ прыйшлі за супам ледзь каля абеду. Раней не змаглі прабіцца праз шашу. Толькі яны адышлі, можа яшчэ і не дабраліся да сваіх дотаў, як недзе там, пад Слохамі, завязаўся заўзяты бой. Пасля я даведаўся, што недалёка ад „Нептуна“ і „Сатурна“ стаяў* **стройбат** *— будаўнічы батальён. І калі гэты стройбат прабіраўся праз даліну да Слохаў, немцы пачалі яго абстрэльваць. Нашы з дотаў заўважылі гэта і паспяшалі сваім на дапамогу. „Нептун“ разам з „Сатурнам“ павялі агонь па ворагу. Усё ж, аднак, многіх салдатаў з гэтага стройбата фашысты пабілі. Астаўшыеся ў жывых прыбеглі ў наш ваенны гарадок...“*

Пятро Плаксей раздаў ім рэшткі ранішняга супу і, гледзячы на параненых, слухаючы іх стогны і енкі ў час перавязак, іх назойлівыя просьбы вады, ён урэшце паверыў, што здарылася самае страшэннае — ВАЙНА!

Не паспеў гэты ваенны кухар закончыць сваёй гаспадарскай мітусні, як зноў заравела варожая артылерыя. Фашысты помсцілі „Нептуну“ і „Сатурну“ за яго непакорлівасць, за тое, што абаронцы гэтых дотаў смелі адкрыць агонь па іх. Зямля дрыжэла ад выбухаў. Нейкую гадзіну прадаўжалася гэтая кананада.

„Пацямнела ад выбухаў гарматных снарадаў, — адзначае Пятро Плаксей. — *А пасля ўсё заціхла і да вечара ўжо ніхто не страляў...“*

Камандзір будаўнічага батальёна, нейкі капітан, загадаў сваім байцам, каб

(Працяг на стар. 6)

НЕРОНЫ

„Даволі аб паэзіі — думаў я. — Гэта ўжо не толькі людзям, але і мне збрыдла“. Ды яшбуршчы не дазваляюць. Не магу ж я пакінуць без адказу іх натацыі (шчэ абвінавацяць у бескультурнасці).

Значыць, па чарзе. Юрка Трачук. Найсамперш дзякую, што напісаў прозай, а не сучаснаплыневым вершам. Гэтым выратаваў мяне ад галаваломачнага разбору. А так усё ясна. „Паэзія — не забаўка“ — натацыя з дзесяццю раздзеламі. Як запаведзі Гасподнія.

Пашырыўся мой кругагляд. Зразумеў я падклады пануючай плыні. Адносна першых раздзелаў, у якіх атрымоўваю я званне „дадаіста“, не маю да аўтара прэтэнзіі. Пішучы, што паэзія для мяне гэта забаўка вольнага часу, не ставіў я сябе ў ролі паэта-творцы. Я дасканала ведаю аб сваёй бяздарнасці ў гэтай галіне літаратуры. Пісаў аб сваіх кантактах з паэзіяй, як чытач. Дастаў па лапах.

Аднак, хай жыве „Ніва“, мой верны настаўнік! Хоць на старыя гады колькі змагу, столькі здабуду ўпушчанае. Дзевяты раздзел пачынаецца: „А калі Дзядзька Квас хоча знаць пагляд Бодлера...“

Бадлера! Вось дзе сабака зарыты. Вось хто кумір нашай таленавітай моладзі. Французскі бацька дэкадэнтаў. Дагледжаныя, дакапаліся да бедачыны, якому незайздросная эпоха нарыхтавала змрочныя думкі. Ура! Гуляй, губерня! Нічога, што часы змяніліся, што жабрацкае жыццё засталося толькі ва ўспамінах старых. Не перашкода. Як, дзеля паэтычнага натхнення, не было перашкодай Нерону спаліць Рым — найпрыгажэйшы тагачасны горад.

І бушуюць нероны. Свядома ці несвядома. Пераўтвараюць прыгожае ў брыдоту. Іх учынкі няраз бічавала „Ніва“. Хоць бы лёс новых аўтобусных прыстанкаў. Паабрываныя, паабдзіраныя, спісаныя думкамі, хоць вочы закрывай. Паварот да Бадлера...

Я не хачу туды. А і вам добра было б дакладней прыглядзецца да сучаснасці, можа і вы ўбачылі б у ёй арыгінальнасць, якой не было дагэтуль. Але не мне вас вучыць. Ну вас! Надзея адна — час.

Прызнаюся, многа вершаў тваіх не чытаў і таму нічога не магу сказаць аб уласцівых ім, як дакладваеш, *волшебных звуках*. Веру табе, Юрка, на слова і жадаю непагасаючых поспехаў на літаратурным палетку.

Дзядзька Квас

P.S Шчыра дзякую Ф. Хлябічу за верш. Ты адгадаў, „Апошні верш у „Ніву“ я напісаў назнарок. Бачу, чалавек ты смелы, любіш праўду казаць у вочы. Твой дакор, што пакрыўдзіў Дзеда Кастуся, прымаю. Мой промах (я ўжо тлумачыўся). Памылкі былі і будуць. Каб толькі не фатальныя. Не забыць мне эпізода з майго франтавога жыцця, калі па нас, на свежазанятых пазіцыях, праз памылку ўдарыла свая артылерыя. Каб не ўмоўны колер ракеты, у пару выпушчанай, не пісаў бы Дзядзька Квас у „Ніву“ аб даўнасцях і памяць аб ім загінула б.

Д. К.

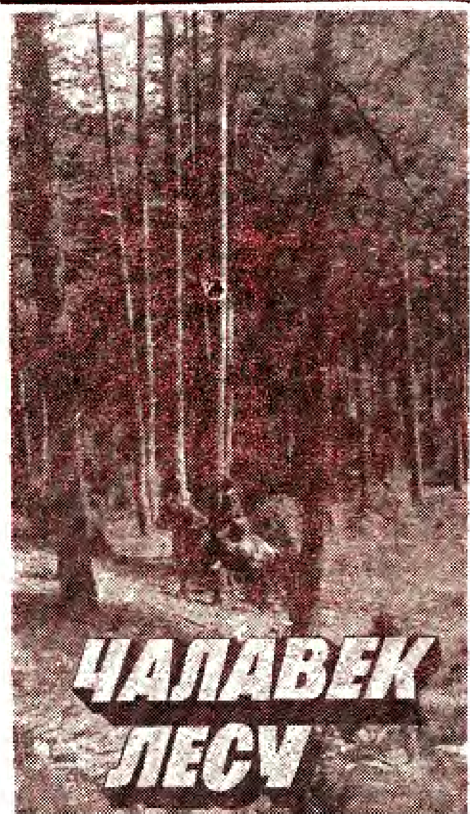

— Калі б так мне сказалі, што, вось, мусіш выехаць, мусіш пакінуць лес ды заняцца нечым другім, я б не вытрымаў, я б адурэў. Мне нядаўна пенсію прапанавалі, то я іх проста маліў, што я яшчэ здаровы, што я яшчэ магу працаваць. Мне ж тут кожнае дрэва знаёмае, кожная сцяжынка, дзе якія травы растуць, — гаворыць гаёвы Уладзімір Мазурук.

З лесам звязаны ён ад дзяцінства. Можна сказаць, у ім нарадзіўся, у ім і вырас. А нарадзіўся ён у 1919 годзе ў Бобінцы. Гэта хутары, з якіх частка належыць да гміны Дубічы Царкоўныя. Другая знаходзіцца ў Савецкім Саюзе. Бацька ўжо быў тады леснікам.

— Ідзе, бывала, у абход, і я ўжо за ім бягу. Ён мне паказвае, тлумачыць. І так я палюбіў лес, што жыць без яго не магу. Ідзеш сабе, дыхаеш на поўныя грудзі, там дзяцел стукае, там зноў алень стане і разглядаецца, а наўкол такія спевы, або зімою — цішыня, — захапляецца.

І ў 1958 годзе, калі бацька пайшоў на пенсію, пераняў ён лясныя абшары пад свой дазор. Ахоўвае ён лясы вакол Бобінкі, Старыны, Палічнай, Вілюкоў. Абшар вялікі, звыш 1000 гектараў.

— Тут і ліпа, і сасна, і елка, і лістоўніца, і туя, і бяроза, і дуб чырвоны, і вольха. Во, колькі ў мяне знаёмых. А і звяры яшчэ — алень, дзік, ліса, барсук, каза, зайцаў табуны. Гаспадарка немалая. І ўсё трэба дагледзець, абыйсці, — расказвае. — Часам кіламетраў трыццаць, а то і сорак за дзень зробіш. Я памаленьку, не спяшаючыся, часам і ноч застане. Але нічога не зробіш, лесу пад замок не замкнеш. А якому гэта гаспадару не шкада, калі ў яго ўбытак.

Вядома, лес не вечны, ды і дрэва патрэбнае. Зрубы рабіць трэба. Але выразаць вельмі лёгка, наколькі цяжэй вырадаваць! Тут стараюцца рабіць неадкладна. Вось, прыкладна, зруб каля Вілюкоў, што па дарозе ў Войнаўку. Лесу было ўжо гадоў восемдзесят. Трэба было вырубаць. Вывезлі амаль 1300 фасметраў. Зрабілася паляна паверхняй у 5,5 гектараў. На весну плануюць там пасадку сасны. А берагі, што да дарогі, каб прыгожа гэта выглядала, абсадзяць бэзам, бярозай ды чаромхай. Рассаднік маюць свой. Закладваюць спецыяльныя гадавальнікі. Пагадуюць год часу — і ў прадукцыю.

— Год часу яно нібы і нямнога, — паясняе. — Але як цяжка гэта вырасціць. Мусіш так і пільнаваць, каб не ўкінулася нейкая хвароба. Не дагледзіш — і цэлы гадавальнік прапаў. І палоць трэба. Гэта ж, вядома, малое, зелле заглушыць. То цяпер апырскваем, але звярам шкодзіць. Асабліва зайцам. Падыдзе, бо ж есці хоча, трапіць на папырсканае і так упадзе.

Асабліва небяспечная для лесу зіма, калі яна снежная. Пераважна церпіць маладняк. Наваліць снегу і паломіць, пагне. А з гэтага ўжо добрага дрэва не будзе. Ды і другім перашкаджае. Трэба як найхутчэй гэтага пазбыцца, пачысціць. Асабліва цяжкай была мінулагодняя зіма. Многа напсавала. Але Уладзімір Мазурук дбае пра парадак. Як толькі зыйдзе крыху снег, так каб не перашкаджаў працаваць, уладжваюць падчыстку. За мінулы год вывезлі 150 кубічных метраў рознага ламачча. Гэта ўсё ідзе на тартак. А месцы пасля падчысткі не могуць быць пустымі. Трэба засаджваць. І ў мінулым годзе рабілі такое папаўненне. Такім чынам засадзілі звыш васьмі гектараў лесу. Дапамагаюць у гэтым школьнікі, а таксама наймаюць сезонных рабочых.

— Найгорш, калі ўкінецца хвароба. А бываюць то корнік, то смолік, то апенька. Глядзіш — вяршыня зялёная, а кара адстае. Трэба зрэзваць, каб на іншыя дрэвы не перакінулася, — гаворыць. — А і браканьерства здараецца. Наздымаеш гэтых вныкаў, але ці іх усе знойдзеш?

Памятаюць гэтыя лясы два пакаленні Мазурукоў. Здружыліся, зжыліся.

— Не, без лесу я не мог бы, — задумоўваецца. — А часам здаецца, што і ён без мяне таксама. Шкада толькі, падмены не падрыхтаваў. Неяк сына прыцягнула іншае. Шкада...

Міхась Шаховіч

занаў. За супрацоўніцтва з імі фашысты расстралялі сяміасабовую сям'ю Кастанціна Вільчынскага з Вароніча.

Пасляваенныя дзесяцігоддзі ўпісваюць зусім іншыя факты ў традыцыю Вароніча. Людзі адышлі ад лесу і ракі, больш дбайна пачалі тупаць каля палеткаў і ў выніку маюць высокія даходы, купляюць машыны, будуюцца, вучаць дзяцей. Адсюль паходзяць інжынеры Фелікс і Вітальд Руткоўскія, настаўніца Люцына Трушкоўская, афіцэр Войска Польскага Казімір Вільчынскі.

Занесла мяне ў Вароніч у адзін з тых марозных і снежных сакавіцкіх надвячоркаў, на якія не паскупілася сёлетняя спозненая зіма. Радавітага варонаўца Вінцэнта Вільчынскага я застаў на падворку. Нягледзячы на свае восемдзесят год, ён жвава ўпраўляўся каля жывіны. Затым склаў „гнаянкі“ на „карых“ і „сучцы“ ў дашак, каб снегу ў сярэдзіну саней не наваліла. Заўважыў:

— Яно то яшчэ зіма парадкам надакучыць, паночку. Бачыце, калолі мы пад святы корміка, то каса ў яго была шырокая і тоўстая на самым канцы. А так яно заўсёды: у якім месцы касы патаўшчэнне, у той частцы зімы чакай сцюжы. Зімою ў рэчцы вады прыбывае таксама на мароз, а ўлетку — на пагоду. Калі ж вада ападае, тады ўлетку чакай дажджу, а зімою — адлігі. Сонца ў малым вянцы — заўтра дождж ці снег, у вялікім — праз тры дні гэтага спадзявайся. Задажджыцца назаўтра і надоўга, калі рыба плюскоча, з вады выскаквае. Чапля лётае пад ваду (у верх цячэння) на пагоду, з вадою — на дождж. Смаўжы (слімакі) сядзяць, зморшчаныя, на пагоду, а расцягваюцца на дождж. Калі бяроза распускаецца роўна знізу даверху — будзе цёплае лета, калі толькі знізу — халоднае. А ўжо як буслы самі выкінуць з гнязда малое, тады не мінуць недароду, а то і голаду.

Але гэта Вароніч не пагражае. Мы доўга пад поўнач сядзелі пры электрычным святле перад тэлевізарам у прасторным драўляным доме, што сваімі гадамі быў раўней, пэўна, майму размоўцы. За прыемнасць сядзець на дзядулевых каленях змагаліся тры шустрыя і развітныя ўнукі, а нявестка — стройная і прылюдная маладзіца — частавала нас сакавітай вяндлінай з таго ж самага парсюка, што напрарочыў доўгую зіму, і свежым хатнім хлебам, спечаным са змолатага ў адным з апошніх на Беласточчыне вадзяных млыноў у суседнім Міжрэччы.

Мікалай Гайдук
Фота аўтара

(Працяг са стар. 3)

ПАМІРАННЕ

бы вядомыя ва ўсёй Беласточчыне, і не толькі для беларускай культуры. Таксама адным са спосабаў на скарачэнне працэсу паміраня з'яўляецца адкрыванне ўсіх дзвярэй, замкоў. А нават, калі смерць была аж так цяжкая, што працягвалася некалькі дзён, звярталіся да свяшчэнніка, які адкрываў у царкве царскія дзверы. Вядомым з'яўляецца таксама зрыванне адной ці двух дошак са столі. Тлумачаць гэта тым, што душа не можа пакінуць хату, не можа выйсці з яе.

Як бачым, смерць і нараджэнне, аб якім мы шырока ўжо пісалі, інакш адкрываючы і раскрываючы моманты зямных падарожжаў чалавека, маюць многа супольных абрадавых элементаў. Асабліва, калі адно і другое праходзіла цяжка. Як пры смерці, так і пры нараджэнні развязвалі вузлы, адкрывалі дзверы, паяўлялася грамнічная свяча.

Чалавек памёр. Спынілі хатнія гадзіннікі, якія сімвалізуюць затрыманне чалавечага жыцця, закрылі люстры. Ля варот паставілі чорную харунгву. У хаце жалоба.

Янка Леанчук, Міхась Шаховіч

(Працяг са стар. 2)

Акенца на Беларусь

каў, між іншым, па гісторыі Беларусі У. Ладысёва „Шлях да свабоды“, „Насуперак волі народа“, ужо выходзіць з друку В. Шалькевіча „Скарына і наш час“. Многа выдалі цікавых кніжак працаўнікі нашай рэдакцыі: Д. Чаркасава „Старое? Новае? Вечнае?“ — пра беларускіх народных умельцаў, „Люблю“ — пра Канстанцыю Буйло і яе творчасць; В. Трыгубовіч „Зялёны — колер надзеі“ — пра ахову прыроднага асяроддзя чалавека на Беларусі і інш.

Для лепшай інфармацыі нашых чытачоў неабходна дадаць, што В. Мацкевіч кіруе „Голасам Радзімы“ ўжо 11 год, апублікаваў многа цікавых артыкулаў, выдаў некалькі кніг, між іншым, зборнік фельетонаў „У тым свеце“, „Смаўжы адкрываюць Амерыку“, а нядаўна ў часопісе „Маладосць“ змясціў вельмі цікавы нарыс „Без рэкламных агнёў“, у якім дзеліцца ўражаннямі са сваёй паездкі па Злучаных Штатах Амерыкі.

Мікалай Гайдук

Дарагое Сэрцайка, з Янкам пазнаёмілася я ў мінулым годзе. Было мне 17 год, а ён на год старэйшы. Вучыліся ў адным горадзе і спатыкаліся часта, а летам і на вёску Янка да мяне прыязджаў. Мне здавалася, што наша каханне будзе вечнае. Мы не маглі наглядзецца на сябе і нацешыцца хвілінамі нашага спаткання. Здавалася, шчасцю нашаму не будзе канца. А вось ужо другі месяц не прыходзіць Янка да мяне. Не ведаю, чаму. Я ж яму нічога дрэннага не зрабіла. Сумна мне вельмі. Я выходзіла на вуліцу, выглядала, чакала. Дарэмна. Але аднойчы ўбачыла. Ідзе ў мой бок, я ўзрадавалася, сэрца затрапятала ў грудзях. А ён, убачыўшы мяне, раптоўна павярнуў у бакавую вуліцу. Я пастаяла хвіліну, паглядзела ў той бок, куды пайшоў Янка, і павярнула назад. Ішла павольна. слёзы каціліся з вачэй, ныла сэрца. Я зразумела — канец нашаму каханню, нашаму шчасцю. Не магу зразумець, як гэта сталася. Нядаўна ж бег ён да мяне, вітаў здалёк, цешыўся спатканнем. А цяпер абмінае, уцякае. Мо і перастаў ужо мяне кахаць, перастала я яму падабацца, але чаго ўцякае ад мяне?.. Не магу зразумець усяго гэтага.

Галіна з Б.

Галіна! Ты пазнала цудоўныя пачуцці першага кахання. Табе здавалася, што яно вечнае. На жаль, у ранняй маладосці каханне гарачае, але і не трывалае. Пэўна, пагаслі пачуцці Янкі да цябе. Нічога не зробіш, ён і сам не вінаваты ў тым. Толькі вось паступіў у такім выпадку ён вельмі брыдка. Як трус уцякае, хаваецца. Не хапае яму адвагі шчыра пагаварыць з табой. Вы ж і надалей маглі астацца добрымі сябрамі. Не хвалюйся, Галіна, пройдзе час, і твае пачуцці да яго таксама пагаснуць. І спаткаеш яшчэ іншага хлопца, ды пакахаеш не менш, як Янку. А гэта астанецца як успамін.

Сэрцайка

Куток практычных ведаў

НЕ МАРНУЙЦЕ ЭЛЕКТРАЭНЕРГІІ!

Некалькі гадоў таму назад здарылася ў Нью-Йорку вялікая электрычная аварыя. Амаль на 20 гадзін стала метро, перасталі дзейнічаць лядоўкі, пралькі, тэлевізары і розныя іншыя электрычныя прылады, без якіх цяжка ўявіць сабе сёння жыццё. Горад на многа гадзін апынуўся ў цемры. Людзі блудзілі па вуліцах, не могучы трапіць дахаты, многія душыліся ў ліфтах. Усіх агарнуў страх, паніка.

Часта мы нават не разумеем таго, як надта залежым мы сёння ад электрычнасці. Не заўсёды разумеем мы і тое, што з кожным днём павялічваецца патрэбнасць у электраэнергіі, паколькі павялічваецца механізацыя, разбудоўваецца прамысловасць, багацеюць нашыя хатнія гаспадаркі.

Справа не ў тым, каб мы абмяжоўваліся ў карыстанні рознымі электрычнымі прыладамі і абсталяваннямі, але каб мы гэтай энергіі не марнавалі і навучыліся ёю адпаведна карыстацца, гаспадарыць разумна і ашчадна. Важна, каб у гадзінах пік карыстацца толькі асвятленнем, а пранне, прасаванне, пячэнне выконваць па меры магчымасці ў іншых гадзінах.

Палячы святло, мы не заўсёды здаем сабе справу, што лічнік выбівае кілаваты, а ад іх жа колькасці залежыць велічыня рахунку. Так што эканомія электраэнергіі — наша агульная справа.

Гаспадыня

Мельхіёр Ванькавіч. З цыкла „Крэсы“.
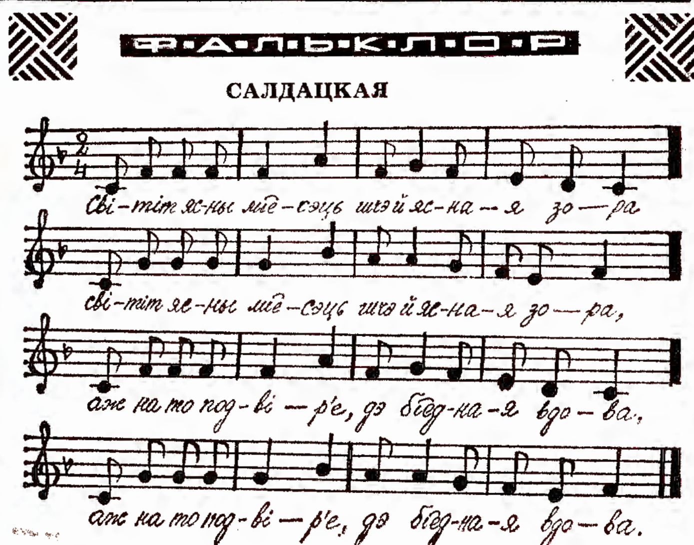
Світіт ясны міесэць шчэ й ясная зора,
світіт ясны міесэць шчэ й ясная зора,
аж на то подвір'е, дэ біедная вдова,
аж на то подвір'е, дэ біедная вдова.
Была ў еі дочка красіва, молода,
была ў еі дочка красіва, молода.
Она полюбыла красавца-козака,
она полюбыла красавца-козака.
Одходів до войска, дівчыні прыказав;
одходів до войска, дівчыні прыказав:
— Штоб твого лічэнька ніхто нэ цыловав!
Штоб твого лічэнька ніхто нэ цыловав!
Дурэнь поцэлуе — на зэмлю выплюнэ,
дурэнь поцэлуе — на зэмлю выплюнэ,
а твое лічэнько дорого коштуе,
а твое лічэнько дорого коштуе.

Ад Ахрымюк Марʼі, 1931 года нараджэння, вёска Вілінава гм. Мельнік, запісаў у лістападзе 1979 года Мікалай Гайдук, мелодыю расшыфраваў Ян Бондар.

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астронiку! Прашу цябе, адгадай мой сон. Снілася мне, што наша хата згарэла. Мая сям'я і я пачалі жыць у старой хаце (яе ўжо няма). Я вельмі плакала. Потым яшчэ тры разы снілася мне, што згарэла хата. Яшчэ мне снілася, што я ўцякла ў глыбокую рэчку (там вады не было), адкуль выцягнуў мяне мой муж. Прашу цябе, дарагі Астроне, адгадай мае сны, што яны абазначаюць. Чакаю з нецярплівасцю.

Марыя з Ягаднік

Астронку! Прыснілася мне, што ў мяне зламаўся на дзве часткі зубны пратэз. Баюся, што штосьці дрэннае мяне чакае.

Валя

Марыя! Чаму табе так часта сняцца пажары? Ці не хварэеш ты на хранічную прастуду?.. Тое, што згарэла ваша хата, таксама сведчыць аб нейкай хваробе, як і тая рэчка без вады, з якой выцягнуў цябе твой муж. Гэтая рэчка можа абазначаць таксама нейкую іншую непрыемнасць, у якую ты ўляцела. Твой муж і твае горкія слёзы, што пралівала ты, калі згарэла ваша хата, дазваляюць, аднак, быць добрай думкі.

Валя! Мне, Астрону, прыснілася калісьці, што ў майго дзядзькі выпаў з рота зубны пратэз, дык назаўтра яго ўнука забралі ў бальніцу, дзе яму выразалі сляпую кішку.

Астрон

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: Перад выхадам замуж А. мела гаспадарку — 5 га. Муж прыйшоў у прымы. Паўгода таму назад А. дакупіла 2 га натарыяльным актам, састаўленым на яе прозвішча і імя. Жыццё яе з мужам не ўкладаецца, бо муж п'яніца і не дае на ўтрыманне сям'і. Яны маюць двое дзяцей. Фактычна зямля куплена з даходаў жонкі. А. хоча патрабаваць разводу. Муж пагражае, што пасля разводу падасць у суд на падзел маёмасці, і суд прыдзеліць яму цэлую гаспадарку, бо ён мужчына і патрапіць лепш кіраваць гаспадаркай. Ці гэткія патрабаванні абасноўваны законам? Ці можна перад разводам патрабаваць сцвярджэння праз суд, што муж не мае права на гаспадарку?

АДКАЗ: Зямля, якую А. мела перад выхадам замуж, з'яўляецца выключна яе ўласнасцю, і муж ніякіх прэтэнзій да яе мець не можа. Дакупленыя ў часе супольнага жыцця 2 га з'яўляюцца па закону супольнай уласнасцю мужа і жонкі незалежна ад таго, ці матэрыяльная ўмова састаўлена толькі на аднаго з іх, і незалежна ад таго, за чые грошы зямля куплена. Пасля разводу муж мог бы патрабаваць падзелу толькі гэтых 2 га. Суд не мог бы яму прызнаць не толькі зямлі, якая з'яўляецца ўласнасцю жонкі, але і гэтых 2 га, бо гэта было б раздрабленне гаспадаркі. Суд прысудзіў бы яму сплаты па дзяржаўных цэнах, незалежна ад таго, колькі за зямлю заплацілі.

Перад разводам А. можа звярнуцца ў суд з патрабаваннем спынення маёмаснай супольнасці з датай, якая папярэджвала куплю 2 га. Пасля рашэння суда ад даты, устаноўленай судом, набытая маёмасць была б уласнасцю таго, за чые грошы гэта маёмасць куплена. Калі б гэта дата выпадала перад купляй зямлі, муж не меў бы на яе ніякага права.

(Працяг са стар. 5)

капалі акопы, а сам адправіўся на начоўку у бліжэйшы дот, значыць, у „Каменданцкі“. Пятро Плаксей засеў у сваім акопчыку, падрыхтаваным яшчэ папярэдняга дня. Прытуліўся да халоднага пяску і, мусіць, крыху задрамаў. Разбудзіла яго раптоўная стралянiна. Хто у каго страляў, цяжка было яму ўстанавіць. Толькі па трэскатні зброі мог сярод начной цемры здагадвацца, дзе вораг, а дзе свае. На ўсялякі выпадак памацаў рукой, ці на сваім месцы гранаты-„лімонкі“, шчоўкнуў затворам вінтоўкі, улажыў кулю, мацней прыціснуў зброю да пляча і чакаў. Кожны болей стройны ядловец прымаў чамусьці выгляд гітлераўскага салдата, хацелася ўжо пацягнуць пальцам... Раптам вінтовачна-аўтаматную перастрэлку заглушылі два магутныя выбухі — адзін за другім. Пятро Плаксей на нейкі час аж прыглох крыху ад іх. Выскачыў са свайго акопчыка і, забыўшыся аб небяспецы, глядзеў у бок дотаў, над якімі зноў паявіліся стаўбы дыму, прасветленыя языкамі агню.

„Што з імі там?!“ — найперш падумаў ён. І не хацелася яму дапусціць да сваёй свядомасці той думкі, што яго таварышы знайшлі для сябе магілу пад жалезабетоннымі глыбамі бункераў. Адпіхаў ад сябе гэтую думку, а яна ўсё вярталася нахабна разам са смярдзючым дымам, што чорнай хмарай вісеў над лесам.

„Відавочна, — паясняе Плаксей у сваім лісце, — *немцы пад прыкрыццём ночы падпаўзлі па нейтральцы і пакалі ўзрыўчатку. Нейтралька,* — дабаўляе ён, — *гэта мёртвая паласа, куды не дасягаюць агнявыя пункты, што знаходзяцца ў дотах, гэта таксама задні, перaважна ўсходні бок дота...“*

Пасля ўзрываў зноў стала ціха. І гэтая цішыня яшчэ болей трывожыла маладога байца.

„Хай бы далі хаця які сігнал, нейкі знак, што жывуць! — пасылаў ён у думках свае пажаданні ў адрас сяброў, якія гэтую другую ўжо ноч вайны праводзілі ў дотах. — *Можа пайсці да іх самому і пабачыць, што здарылася?“*

І зараз жа адкінуў гэтую думку. Яго задача — варыць ежу!

„Добра было б хлопцам бульбы нарыхтаваць,“ — рашыў ён, але адразу зразумеў, што адзін не зможа начысціць столькі бульбы, каб хапіла яе для ўсіх салдат. Адшукаў нейкага старшага сярод гэтых ваенных будаўнікоў.

— Мне неабходна хаця трох памочнікаў на кухню, — звярнуўся Плаксей да гэтага камандзіра. — Трэба начысціць бульбы і нацягаць дроў на кухню.

Камандзір вызначыў траіх зусім маладзенькіх байцоў, відаць, прызыўнікоў, яшчэ не паспеўшых прывыкнуць да ваеннай вопраткі.

— Вы — у яго распараджэнне! — сказаў коратка, паказаўшы на кухара.

Плаксей узяў сваю каманду і разам пачалі найперш шукаць пледаў, каб было чым закрыць вокны і дзверы ў палявой кухні. Іншак відаць іх было б далёка-далёка. Шукаць давялося доўга, а калі ўжо мелі ў руках пажаданыя трафеі, Плаксей загадаў:

— Ну, хлопцы, двое бульбу чысціць, адзін са мною, дровы насіць пад кацёл!

Пачалася зноў звычайная мітусня. Сухія смалістыя бброўны весела трэскалі на агні, у катлах заманліва бульгатала вада і толькі свядомасць, што вось-вось за карчом схаваўся вораг, не давала ім спакою. Плаксей кожныя некалькі мінут выбягаў за кухню, станавіўся ля нейкай сасны і, прытаіўшы дыханне, узіраўся ў шэрачорную цемру ночы: ці зноў недзе не падпаўзаюць фашысты?

„Калі страва была ўжо гатова, — піша ён, — *дакладна сказаць я не магу, але памятаю, што наліў я маім памагатым паесці, узяў і свой кацялок. Лямпу мы згасілі, елі ў цемнаце. Не паспелі яшчэ даесці, як з-за Буга ўдарыла па нашаму гарадку варожая артылерыя. Стралялі адразу чатыры гарматы залпамі па чатыры снарады. Пасля першых узрываў мае памочнікі ад перапалоху проста заплакалі, як дзеці. Пачалі яны прасіцца да свайго камандзіра. Я крычу: „Лажыся!“, а яны ходу ад мяне, у бок акопаў, дзе знаходзіўся гэты стройбатальён. Я ім яшчэ раз: „Лажыся!“, а яны ўцякаюць. „Ну, Бог з вамі!“ — падумаў я і сам упаў на зямлю...“*

У гэты ж момант пачуў, што нейкае галлё сыплецца яму на галаў, што дрыжыць зямля пад яго грудзьмі, што з грукатам выбухаў змешваецца трэск ломаной сасны... І тады адчуў, што найлепшым, як жа ўтульным яго схованішчам з'яўляецца абжыты акопчык. Дачакаўся перапынку між адным і другім артылерыйскім залпам і папоўз туды. Ці аднак дапоўз? Аб гэтым — праз тыдзень.

Віктар Рудчык

ТРЫБУНА чытачоў

ГАЙНАЎСКАЯ АХОВА ЗДАРОЎЯ

Калектыў аховы здароўя (Зэспул Опекі Здровотнэй) у Гайнаўцы разрасся якасна і колькасна. Старэйшыя жыхары Гайнаўкі яшчэ помняць, як іхняя бальніца на 30 чалавек была на вул. 1 Мая, а лекараў было не больш дзесяці чалавек.

Цяпер у Гайнаўцы ў ненайлепшых умовах працуе сем бальнічных аддзяленняў, якія размешчаны ў пяці асобных будынках. Усе месцы круглы год заняты. Найбольшы аддзел — унутраных хвароб — мае 65 месц. У 1979 годзе ў гайнаўскіх бальніцах лячылася 6.363 асобы.

Аж верыць не хочацца, што ў мінулым годзе ў адкрытым лячніцтве Гайнаўкі — у 12 раённых і 15 спецыялістычных парадніх лекары прынялі 316.766 асоб. Каб пераканацца, мала ці многа людзі лечацца ў нас, падзяліў я колькасць візіт на колькасць лекараў Гайнаўшчыны і выйшла, што кожны грамадзянін былога Гайнаўскага павету быў у лекара 5 разоў у год, я быў 12 разоў.

З кожным годам павялічваюцца лекарскія кадры. У мінулым годзе прыбыло нам дзевяць лекараў.

98 працэнтаў лекараў у Гайнаўскім ЗОЗе гэта выпускнікі Беластоцкай медыцынскай акадэміі.

Дзень і ноч на станцыі хуткай дапамогі дыжураць лекарскія групы, якія з дапамогай едуць у адлеглыя мясцовасці. У кожнай гміне ёсць асяродкі здароўя, дзе лекары даюць першую дапамогу хвораму. Апрача гмінных асяродкаў, ёсць у нас 6 вясковых асяродкаў аховы здароўя — у Ласінцы, Ляўкове, Палічнай, Клейніках, Семяноўцы, Новаберазове.

У размове дырэктар ЗОЗу ў Гайнаўцы Вацлаў Бабынка сказаў, што ў апошнія гады вельмі палепшылася дзейнасць службы здароўя. У гэтую справу заангажаваны ўсе лекары. Добра працуюць медсёстры і сацыяльныя працаўнікі ЗОЗу. Дзякуючы ім дырэкцыя добра ведае ўсе патрэбы сваіх пацыентаў.

Э. Вайсковіч

ПРЫЯЦЕЛІ БЕЛАВЕЖЫ

Разам з новым годам аднавіла сваю дзейнасць Таварыства прыяцеляў Белавежы. Наладзіла яно ўжо аж тры мерапрыемствы. Першае — вечарынка, прысвечаная памяці вядомага рэжысёра, сцэнарыста і кіназдымшчыка Уладзіміра Пухальскага (1908—1979), піянера польскага папулярна-навуковага фільма на прыродазнаўчыя тэмы. Дэманстраваліся некаторыя яго фільмы.

Многіх жыхароў Белавежы прыцягнула другое мерапрыемства — конкурс „Колер, пах і смак пушчанскага мёду“. Найлепшага пушчанскага пчаляра выбіралі самі ўдзельнікі сустрэчы. Кожны з іх мог спрабаваць па лыжачцы мёду. У выніку смакавання першае месца прызналі Яну Пашкевічу з Белавежы, другое — супольна Яну Марозу і Мікалаю Карунасу — абодва таксама з Белавежы. Усе пераможцы атрымалі рэчавыя ўзнагароды.

Трэцім мерапрыемствам быў паказ нямецкага каляровага навукова-папулярнага фільма „Галапагас — архіпелаг жывых акамянеласцей“. Архіпелаг гэты складаецца з 13 вулканічных астравоў на Ціхім акіяне, а прыналежных Эквадору. Фільм паказаў іх эндамічную флору і фауну.

Усе мерапрыемствы адбываліся ў памяшканні Белавежскай геабатанічнай станцыі Варшаўскага універсітэта. Чакаем новых.

П. Байко

ДЗЕ КУПІЦЬ ФРУКТЫ?

Нядаўна ў адну спажывецкую краму ў Нарве ўвялі фрукта-агародніннны аддзел. Гэтых прадуктаў даўно дамагаліся жыхары пасёлка. Цяпер крама добра забяспечана морквай, буракамі, пятрушкай, лімонамі. Не хапае толькі цыбулі, але ўсе ведаем, якія цяжкасці з ёю ў гэтым годзе. Як сцвярджаюць прадаўшчыцы, найбольшай папулярнасцю ў пакупнікоў карыстаюцца яблыкі, а таксама сушаныя фрукты. Менш нараўчане купляюць свежай гародніны. Відаць, нараўскія гаспадыні назапасілі восенню гэтых прадуктаў дастаткова.

Рута

УЛАСНЫ БРЫГАДЗІР

У 1979 годзе бельскі ВСС „Сполэм“ большасць рамонтаў сваіх будынкаў правёў уласнай рамонтнай брыгадай, якая налічвае 20 чалавек. Гэта знізіла уласныя кошты ўтрымання і рамонту крамаў, рэстаранаў, пякарняў і г.д.

Найлепшымі рабочымі ў будаўнічай брыгадзе з'яўляюцца Мікалай Антанюк, Мікалай Каршак, Васіль Будкевіч, Антон Завадскі, Мікалай Крыштанюк і Валянцін Лазараў.

Іван Кірызюк

АД СТРАЛЬЦА ДАВІДА

Калі запытаюць у вас, колькі кіламетраў з Давідавіч у Стральцы, скажыце, што гэта тая самая вёска. Па-мясцоваму ж людзі гавораць „Стрыльцыє“.

Старая легенда кажа, што на месцы, дзе стаіць вёска, даўным-даўно жыў паляўнічы (стралец) Давід. І ў гонар яго назвалі асаду, якая стала потым багатай і прыгожай вёскай. Вёска знаходзіцца ў Заблудаўскай гміне пры дарозе з Рыбалаў у Трасцянку, што па гайнаўскай шашы. Славіцца яна агуркамі, трускалкамі і спакойнымі, вясёлымі людзьмі.

Антолік

РЭДКАЕ МАЙСТЭРСТВА

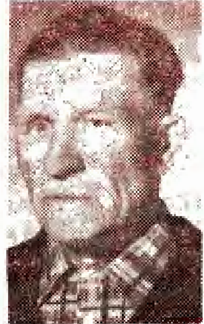

Майстрам, які капае калодзежы, з'яўляецца Уладзімір Хіліманюк з Тафілаўцаў, Дубіцкай гміны. Цяжка палічыць, колькі ў сваім жыцці выкапаў гэты чалавек тых калодзежаў, але многа, многа. Праца гэта цяжкая і небяспечная, таму і мала ёсць ахвотных яе выконваць. Яшчэ добра, калі вада недалёка і капаць трэба не так глыбока. Але вось узяць такія вёскі, як Тапаркі, Сухавольцы, дык там вада так глыбока, што нават страшнавата глядзець у такі калодзеж, люстра вады амаль не відаць. У зямлю ўкапаных тут нейкіх 20, а мо і 30 цэмбравін. Толькі падумаць. А вось такія калодзежы капае Уладзімір Хіліманюк. І заўсёды з калодзежа, выкапанага гэтым чалавекам, выцякае смачная вада. Ён, як кажуць людзі, мае нюх.

Уладзімір Хіліманюк выконвае абавязкі солтыса ў сваёй вёсцы, з'яўляецца грамадскім дзеячом і сакратаром пажарнай аховы ў Тафілаўцах.

М. Панфілюк

СУСТРАКАЕМ ВЯСНУ

Набліжаецца вясна. Пачнецца праца ў полі. У сучаснай механізаванай гаспадарцы надта патрэбны спецыялісты, асабліва трактарысты. Падумалі аб гэтым СКР у Нараўцы і сельскагаспадарчая школа ў Альхоўцы. Яны правялі курс, на якім права кіравання трактарам атрымала звыш 40 чалавек. Яны павялічаць кадры трактарыстаў мясцовага СКР. Некаторыя атрымалі адначасова правы на кіраванне самаходам і матацыклам. Зімовы час не быў патрачаны.

А. З.

БЕЛАВЕЖСКІЯ ЭКСКУРСАВОДЫ НЕ СПЯЦЬ

Не трацяць часу белавежскія экскурсаводы. Увесь асенне-зімова-веснавы перыяд, калі ў Белавежу прыязджае менш экскурсій, прысвячаюць яны перападрыхтоўцы. Кожны другі аўторак па вечарах збіраюцца, каб паслухаць даклады на тэму Белавежскай пушчы, яе ваколіц, аховы прыроды ў Польшчы і заграніцай, запаведнікаў прыроды ці нацыянальных паркаў.

З вялікім зацікаўленнем прынялі экскурсаводы ўведзены ў гэтым годзе агляд усіх важнейшых навуковых і навукова-папулярных публікацый аб Белавежскай пушчы. Навінай перападрыхтоўчага сезону з'яўляюцца таксама экскурсіі ў беластоцкія навуковыя цэнтры, дзе экскурсаводы знаёмяцца з праводзімымі ў іх навуковымі даследаваннямі.

Плануюць наладзіць сустрэчу з др. Я. Ясканісам з Беластока і экскурсію па запаведніках прыроды Беласточчыны пад кіраўніцтвам мгр інж. Кшыштофа Вальфрама. Плануюцца таксама экскурсіі па самай пушчы, а найперш па яе новых запаведніках.

Белавежскі гурток экскурсаводаў налічвае зараз 90 чалавек. У мінулым годзе экскурсаводы вадзілі каля 80 тысяч турыстаў і экскурсантаў. Старшынёй гуртка з'яўляецца дасканалы шматгадовы экскурсавод Вальдэмар Хвыць — ляснічы ў Белавежскім нацыянальным парку.

П. Байко

НЯСЛАЎНАЯ ХРОНІКА

Па дарозе з Гарадка ў Міхалова дзверы кабіны транспартнага самахода адкрыліся. На дарогу ўпаў і адразу забіўся пасажыр, які ехаў разам з шафёрам. У кабіне сядзеў шафёр і тры пасажыры.

Сардэчна дзякуем нашым чытачам з БССР, якія прыслалі нам вельмі цікавыя і патрэбныя кнігі. І так І. Міско прыслаў: „Паэтычны слоўнік“ В. П. Рагойшы, „Фразеалагічны слоўнік“ Н. В. Гаўрош, І. А. Лепешава, Ф. М. Янкоўскага, „Слоўнік фізічных і астранамічных тэрмінаў“ А. І. Болсуна, Я. Н. Рапановіча, „Тлумачальны слоўнік беларускай мовы“ А. Я. Баханькова, І. М. Гайдукевіча, П. П. Шубы і „Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах“, якую склаў М. Р. Гнеўка. Наш чытач піша: „Калі спатрэбіцца каму-небудзь, буду вельмі рады“. Ой, яшчэ як патрэбна!

Наш другі ахвярадаўца Іван Казлоўскі жыве ў пасёлку Вішнявец, Мінскай вобласці. Ён нам піша: „З радасцю ўспрыняў вестку, што магу чымсьці і я дапамагчы вам. Ужо набыў два экземпляры „Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы“, хутка іх атрымаеце. Можа і маеце вы такія, але, як кажуць, запас бяды не чыніць. Гэтыя кнігі адрасуюцца вучням і настаўнікам сярэдняй школы... Набыў і падручнік па беларускай мове для 4 класа. На маю думку і думку многіх настаўнікаў роднай мовы, гэта дасканалыя дапаможнікі... Я спадзяюся, што ў будучым вышлю больш кніг. Справа ў тым, што многія кнігі разыйшліся ўжо (я маю на ўвазе кнігі, выдадзеныя ў мінулым годзе). Выйшла шмат добрых кніг. Я іх маю ва ўласнай бібліятэцы, на жаль, па адным экземпляры. У будучым буду набываць па некалькі экземпляраў і дасылаць вам... Рады паведаміць, што „Ніва“ прыходзіць у тэрмін. Чытаю з вялікай асалодай не адзін я“.

Адзін экземпляр прысланага вамі падручніка па беларускай мове для 4 класа мы затрымалі ў рэдакцыі. Вельмі прыдатны. Адзін выслалі некаму, хто хоча ад пачатку навучыцца беларускай мове. Сардэчнае дзякуй!

Анатоль Маўчун, Познань, піша: „Сёння ў мяне іншая праблема. У апошніх мінулагодніх нумарах „Літаратуры і мастацтва“ многа пісалі пра тое, што часта нішчэюць помнікі старыны, і пра тое, што не заўсёды ёсць сродкі на адбудову і забеспячэнне гэтых помнікаў. Я, здаецца, ужо пісаў вам, што ўзначальваю завадскі гурток ТППР. Вось з нагоды 35-годдзя заснавання гэтай арганізацыі хачу, каб наш гурток прызначыў нейкую суму грошай на адбудову помнікаў даўняй беларускай культуры. Не ведаю толькі, як і каму пераслаць нашы грошы. Калі б нам удалося арганізаваць гэта, можна было б зрабіць заклік да іншых гурткоў ТППР, каб пайшлі нашым следам“.

Прапанова гэта ўзрушыла нас, як думаем, узрушыць яна кожнага чытача. Мы рашылі яе апублікаваць, каб людзі ведалі і думалі. Адносна самой прапановы, мы адказваем, што даведаліся ад Ваяводскага кансерватара забыткаў у Беластоку. Вось-вось Ваяводская рада нарадовая зацвердзіць пастанову аб стварэнні ў Беластоцкім ваяводстве Грамадскага камітэта аховы помнікаў (Комітэт сполэчны охроны забыткув). Камітэт будзе мець сваё конта, на якое можна будзе ўплачваць усе дары і ахвяры на рэканструкцыю і ахову помнікаў. Калі ахвярадаўца мае на думцы нейкі канкрэтны помнік ці групу помнікаў, свае пажаданні будзе перасылаць камітэту, які іх возьме пад увагу. Мы падамо ў свой час нумар конта і адрас камітэта.

* ✲ *

Усім, хто віншаваў мяне па прычыне заваявання першага месца сярод карэспандэнтаў „Нівы“ за 1979 год, маё вялікае дзякуй!

М. Панфілюк

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ?

Я лічу, што добра было б, каб гэтая тэма засталася пастаяннай на старонках „Нівы“. Калісьці сацыёлагі будуць мець добры матэрыял для даследаванняў.

П. Байко ахарактарызаваў чатыры прыклады супярэчлівых меркаванняў грамадства. Здаецца, гэта дробязі жыцця. Але ў рэчаіснасці не так яно. З гэтых супярэчлівых дробязей, калі яны датычаць кагосьці з нас, яны ў мяшчанскім асяроддзі вырастаюць да вельмі крыўдных ацэнак. А гэта ўжо нам неабыякава.

Ф. Берніковіч піша аб тым, як пагарджаюць сваім дзеці. Гэта вельмі важная справа. Ад сябе дадам, што хто не хоча ведаць свайго, той не можа ацаніць чужое. Чалавек з чужой душой вельмі небяспечны і зусім непрыдатны для грамадскага жыцця.

„Трэба асцерагацца кар'ерыстаў...“ — піша М. Панфілюк. Гэта праўда. Не адзін з нас на ўласнай шкуры адчуў, што значыць мець дачыненне з кар'ерыстамі. Ён, каб вырабіць сабе марку, гатовы зрабіць найгоршую крыўду другому чалавеку, ачарніць яго, знішчыць яго добрае імя. Кар'ерыст — гэта найгоршы злачынца.

Інж. Б. Ф. Рудкоўскі

ШАФЁР

У 9 нумары „Нівы“ было напісана пра няветлівага шафёра. Праз аднаго няветлівага не варта кепска думаць пра ўсіх. Той самы шафёр, ці той самы пасажыр не заўсёды можа быць аднолькава ветлівым. На некаторых маршрутах ПКСы бываюць вельмі перапоўнены, часта на прыпынках пасажыры вядуць сябе некультурна. Не пільнуюць чаргі, лезуць сілай, не зважаюць на старых, дзяцей і інвалідаў. Найлепшага шафёра і кандуктара да таго знервуюць, што і да парадачных пасажыраў ён будзе няветлівым.

9 сакавіка, напрыклад, пасля вольнай суботы і Дня жанчын у Бандарах у 11.35 гадзін было вельмі многа пасажыраў. Здавалася, што і палавіна іх не ўлезе ў аўтобус. Але пасажыры ўваходзілі па парадку, спакойна. Шафёр спакойна ўсіх узяў. Я думаў, гэтага шафёра варта пахваліць. І чую, пасажыры гавораць: добры шафёр, але, мусіць, больш не возьме ў Юшкавым Грудзе, добра, што нас узяў.

А то ж яшчэ ўзяў пару чалавек на першых прыпынках. Але было цесна і душна. У Міхалове выйшла пару чалавек, столькі ж і ўвайшло. А хацела ўвайсці з паўсотні. Каб ад'ехаць, трэба было зачыніць дзверы, але як? Чалавек стаў на ступенькі і ані туды, ані сюды. Шафёр прасіў па-добраму, каб злез са ступенькі. Калі той не слухаў, вымушаны быў яго сапхнуць. За гэта многія пасажыры лаялі шафёра.

У Беластоку на станцыі ПКС бывае вялікі балаган. Няма каму прымусіць пасажыраў трымацца парадку. А яны самі, відаць, яшчэ не дараслі да гэтага. Можа варта падумаць, каб з двух бакоў зрабіць парэнчы да дзвярэй аўтобуса, так, каб адзін з другім не пхаўся, а ўсе культурна ўваходзілі ў аўтобус.

Ф. Х.

БЕРАЖЫЦЕСЯ КАМІНАРАЎ!

„Беражыцеся цыганак!“ — пісаў М. Панфілюк. А я хачу пашырыць: беражыцеся камінараў!. Аб камінарскіх паслугах і ўсёй той праблеме пісалі ўжо многія. І ўсё без выніку. Значыцца, нічога нельга змяніць у гэтай справе, значыцца, трэба далей плаціць грошы за нявыкананыя паслугі. Хто не заплаціць камінару „месячнай стаўкі“, той будзе пакараны штрафам. А ці ж нельга лупнуць штраф камінару за тое, што ён бярэ грошы за працу, якой не зрабіў і не робіць? І другое пытанне: калі павінны праводзіць камінары агляд сялянскіх сялібаў? Законы нашы пішуцца на тое, каб іх выконваць, а не на тое, каб імі назойліва страшыць людзей, як малое дзіця цыганкай. А мо прымем такую пастанову, што сваіх малышоў будзем страшыць камінарамі і закрываць будзем перад імі дзверы нашых хатаў? Думаю, што камінарская праблема паспела настолькі, што грамадства катэгарычна патрабуе яе вырашэння на вышэйшым узроўні.

(ус)

Імпартумар

КАР'ЕРА

— У мяне для вас прыемная навіна, — сказаў мне шэф. — У суседнім інстытуце адкрылася надрэнная вакансія... Я ўжо закінуў за вас слоўца...

Праз тыдзень, з беззаганнай характарыстыкай — дысцыплінаваны, ініцыятыўны, маральна стойкі, непітушчы і да таго падобнае, — я быў залічаны на больш высокую пасаду.

Мая кар'ера складвалася на дзіва ўдачна. Не паспеў папрацаваць на новым месцы і двух месяцаў, як мяне запрасіў новы шэф.

— Мы да вас прыглядзеліся, — сказаў ён, — і лічым, э-э... што ў нас няма маральнага права затрымліваць вас у сябе, калі ў галоўнай лабараторыі адкрываецца надрэнная вакансія.

І ён назваў прозвішча майго будучага кіраўніка.

— Я ўжо закінуў за вас слоўца, — дадаў шэф.

Праз тыдзень з беззаганнай характарыстыкай — дысцыплінаваны, ініцыятыўны, маральна стойкі, непітушчы і да таго падобнае — я быў залічаны на больш высокую пасаду.

З новым шэфам мы папрацавалі крыху больш месяца.

— Раю вам падаць заяву па ўласным жаданні, — паставіў ён пытанне рабром. — І як вы дагэтуль працавалі?!

— Не горш, — адрубаў я.

— „Не горш!" — з'едліва падхапіў ён. — Штодзённа спазняецеся, лындаеце, не выяўляеце ініцыятывы... Да гэтага ж, я пераканаўся, ваша прыхільнасць да прыгожага полу мяжуе з амаральнасцю... І ўрэшце, вас бачылі ў рабочы час падвыпіўшым.

Я выклаў перад ім копіі характарыстык з папярэдніх месц працы.

— А што скажаце на гэта вы? — з выклікам адказаў я пытаннем на пытанне, намагаючыся, аднак, дыхаць убок. — Гэтым дакументам кожны паверыць. А вы прыдбаеце рэпутацыю зайздросніка і паклёпніка.

Нейкую хвіліну шэф памаўчаў.

— Зусім забыў, я ж хацеў вам яшчэ сёе-тое сказаць, — прымірыцельна пачаў ён. — У нашым галіновым інстытуце ёсць добрая вакансія... Я... закіну за вас слоўца.

„Прынцыпова, смела адстойвае перад кіраўніцтвам сваю думку", — дадаў да папярэдніх характарыстык мой шэф.

Мая кар'ера працягваецца.

Барыс Воўк

З „Весніка Задрыпоніі"

НОВЫ РЭКОРД

Рэкорд вярблюда, які можа абыходзіцца без вадкасці 30 дзён, значна перакрочыў М. Пляшкін. Знаходзячыся на лячэнні, ён не піў больш двух месяцаў.

ПЫТАННЕ ГАПКІ

Што рабіць чалавеку, які нарадзіўся паміж знакамі Задыяка?

Абверг закон захавання энергіі — стварыў многа шуму з нічога.

НІЎКА

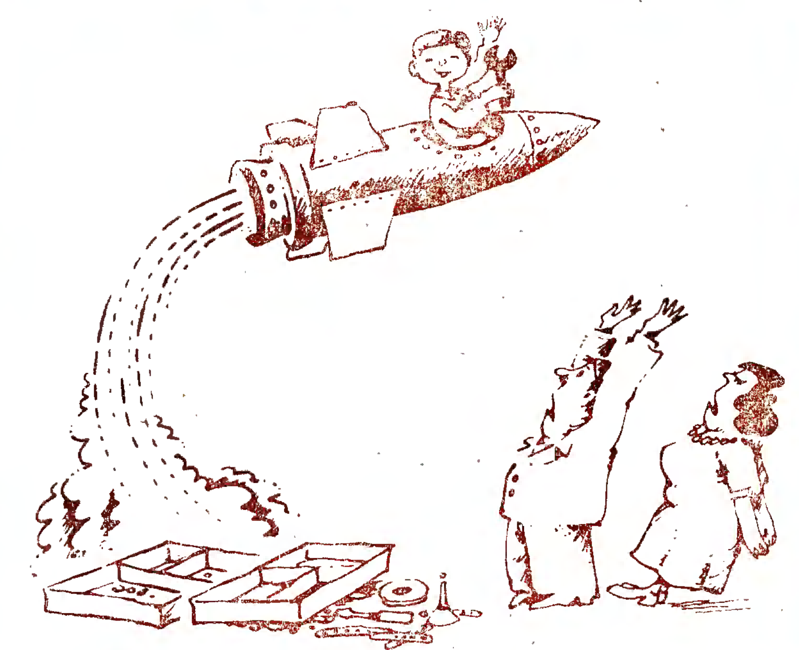

ПАЦЯГНЕ

Дырэктар робіць заўвагу гаспадарчаму кіраўніку:

— Я ж вас прасіў, каб вы на месца кладаўшчыка падшукалі чалавека з сярэдняй адукацыяй, а вы прапануеце з трыма класамі... На гэтым месцы ён не пацягне.

— Не хвалюйцеся, — запэўніў гаспадарчы кіраўнік, — гэта такі чалавек, што на любым месцы пацягне...

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Суддзя: — Абвінавачаны, вы здзейснілі шэсць аграбленняў за тыдзень!

Абвінавачаны: — Так, ваша чэсць. Калі б усе працавалі так старанна, як я, наша краіна была б на шляху да поўнага росквіту.

*

Англічанін частуе сігарай у цягніку шатландца і просіць даць яму прыкурыць.

— Я адразу зразумеў, — сказаў шатландзец, — што вы пачаставалі мяне сігарай небескарыслівa.

*

Лорд свайму слузе:

— Сміт, прынясіце мне бінокль, я еду на пахаванне.

— А навошта вам бінокль, сэр?

— У мяне памёр дальні сваяк.

ЦІ ДОМА ІВАН?

Пытае сусед у суседкі:

— Твой Іван дома?

— Не, няма, а навошта ён табе?

— Ды я ў яго грошы пазычаў, дык вось прыйшоў аддаць.

— Ну, дык пачакай, я яго зараз паклічу...

А я хварэю за марсіян!

ПРЫВАТНАЯ РАЗМОВА

У час спектакля дзве жанчыны, якія сядзелі спераду мужчыны, бесперапынна балбаталі. Той не вытрымаў і злосна сказаў:

— Прабачце, даражэнькія, але мне нічога не чуваць.

— А вам і не патрэбна чуць, — павярнулася да яго адна з жанчын. — Гэта наша прыватная размова.

ПАВАГА НААДВАРОТ

Да прылаўка, расштурхваючы жанчын, прабіраецца дзядзька.

— Грамадзянін, чаму вы без чаргі? — пытае адна з жанчын.

— Дык я ж мужчына, — адказвае той.

— То наадварот — трэба паважаць жанчын.

— А я і паважаю наадварот, — кажа дзядзька.

— *Гэты тып пазіраў на цябе яшчэ ў аэрапорце.*

КОЛЬКІ ТАМ ЗБІРАЦЦА

На працы размаўляюць дзве жанчыны. Адна з іх паглядзела на гадзіннік і ўскліпнула:

— Ой, ужо ж палавіна чацвертай!.. Трэба хутчэй збірацца ды ісці дадому!

— Ды паспеем, колькі там збірацца!.. Толькі ўстаць, затуліць рот і ўжо можна ісці!..

МІНІВЕРШЫ

ЖАРТ

Параўноўваем дзяўчыну
Мы з чырвонаю малінай.
Ну, а жонку? Ну, а жонка,
Як рабінавая гронка.

СІТУАЦЫЯ НЕ ТАЯ

„Чаму ж са мной
Не прывітаўся?" —
У вучня Ніл Кузьміч
спытаўся.
Пачуў настаўнік у адказ:
„Дык вы ж не вучыце
у нас!"

ІЛЖЭВУЧОНЫ

Запас мізэрны ведаў меў,
Але лічыўся ён вялікім,
Бо прамаўчаць, дзе трэба, умеў
І паспрачацца мог з разлікам.

Б. Мароз

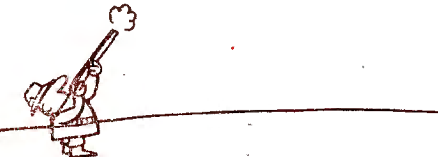

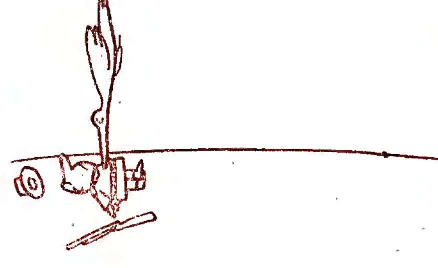

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Івана Кірызюка змяшчаем савецкую песню

ЧЕРЕЗ ДВЕ ЗИМЫ

Слова **М. Пляцковского**
Музыка **В. Шаинского**

Письма нежные очень мне нужны.
Я их выучу наизусть.
Через две зимы, через две весны
Отслужу, как надо, и вернусь.
Припев:
Через две, через две зимы,
Через две, через две весны
Отслужу, отслужу, как надо,
и вернусь.

Запомни!
Веток шорохи за окном слышны
В полдень ветреный голубой.
Разве две зимы, разве две весны
Разлучить сумеют нас с тобой?
Припев:
Разве две, разве две зимы,
Разве две, разве две весны
Разлучить, разлучить сумеют нас
с тобой?

Подумай!
Мне солдатские снятся ночью сны,
А свидание — впереди.
Только две зимы, только две весны
Ты в кино с другими не ходи.
Припев:
Только две, только две зимы,
Только две, только две весны
Ты в кино, ты в кино с другими
не ходи!

Всего лишь!
Письма нежные очень мне нужны.
Я их выучу наизусть.
Через две зимы, через две весны
Отслужу, как надо, и вернусь.
Запомни!

КУР'ЁЗЫ

ЖАБЫ СМЯЮЦЦА

У Швейцарыі прыкладна чатырыста музеяў. Дакладных даных няма, таму што кожны год узнікаюць новыя міні-экспазіцыі. Адным з кур'ёзнейшых лічыцца жабі музей у горадзе Эставайеле-Лак, створаны капітанам Франсуа Пер'е ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. З незвыклым майстэрствам Пер'е прэпараваў жаб, напаўняў іх цела пяском і пакрываў бясколерным лакам. І ствараў пры дапамозе земнаводных жанравыя карцінкі, карыкатуры на сучаснае яму грамадства. Як на гэтай фатаграфіі, якая адлюстроўвае суддзю і яго пісара.

ПРАФЕСІЯНАЛЫ ПАСАРОМЛЕНЫ

У адным з банкаў Каліфорніі апаратар ЭВМ на працягу пяці гадоў рэгулярна пераходзіў з рахункаў укладчыкаў на свой асабісты па некалькі цэнтаў. Калі гэта высветлілася, ён ужо „назбіраў" такім чынам 100 тысяч долараў. Такія выпадкі, пішa штотыднёвік „Ньюсуік", сталі ў ЗША звычайнай з'явай. Штогадовыя страты ад крадзяжоў з дапамогай ЭВМ складаюць, паводле ацэнак спецыялістаў, не менш як 100 мільёнаў долараў, што значна перавышае кошт здабычы прафесіянальных зладзеяў і грабежнікаў.

Эканомце электраэнергію! Калі ў любай ззяюць вочы, тушыце святло!